

M. ŞEHMUS GÜZEL

KİTAPÇI RÜSTEM, Paris



ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL



KİTAPÇI RÜSTEM, PARİS

ekitap biçiminde ilk sunumu: Nisan 2023

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

SUNU	6
COŞKU BİR ÇOCUKLUKTUR, DEVRİMCİLİK İLK GENÇLİK	10
FRANÇOİSE RASTOİX	13
FRANÇOİSE TÜRKİYE'Yİ "KEŞFEDİYOR"	17
RÜSTEM FRANSA'DA	20
ANTI-FA	22
AÇLIK GREVİ.....	24
RÜSTEM ÖNERİYOR FRANÇOİSE KABUL EDİYOR: 1982'DE PARİS'TE BİR KİTABEVİ AÇILIYOR	27
EKİM 1982 : TANIŞMA	29
BEŞ KASIM	32
"BOL KEPÇE"	37
BİR TANIK	42
FAHRİ KONSOLOS	49
YAYINEVİ.....	51
BUZUL ÇAĞI POLİTİKALARI	53
OCAK 2005'TEKİ MANZARADAN BİR GÖRÜNTÜ: 8 OCAK 2005, SOHBET : DÜNDEN VE BUGÜNDEN.....	56
23 NİSAN 2010'DE BİR İMZA GÜNÜ VE GECESİ KİTAP SEVGİSİYLE	62
23 MART 2013 : KİTABEVİ, SONUNA KADAR.....	76
RÜSTEM'İN "YALNIZLAŞMA" SÜRECİ.....	80
RÜSTEM'İN OYNADIĞI FİLM : 1871 La Série.....	87
ALTI ŞUBAT İKİBİNONBEŞ	90
"ÖZGÜL KİTABEVİ SAHİBİ DEV-GENÇ'Lİ RÜSTEM GÜCÜYENER'İ KAYBETTİK" .	91

“PARİS’İN EN GÜZEL ABİSİ” DE GİTTİ.....	92
EK BİR : KİTABEVİ (LA MAISON DES LIVRES) : BİR KİTABEVİNİN 24 SAATİ	95
EK İKİ : LES GENS D’İCİ - Documentaire	97
EK ÜÇ : ÖZGÜL KİTABEVİNE İLİŞKİN TANITICI BİR YAZI : “Une librairie turque à Paris: Özgül kitabevi	98
KAYNAKÇA.....	99

SUNU

Rüstem ve Françoise veya Françoise ile Rüstem üzerine yazmak kolay olmadı. Çünkü kolay değildi. Çünkü yazılacak tarih, anlatılacak yaşam bizim de, yakın dost ve arkadaşlarının da, enazından benim de tarihim ve yaşamımdı. Göreceksiniz.

Rüstem kardeşim değildi ama kardeşlerim kadar değerliydi. Ekim 1982'den 6 Şubat 2015'te aramızdan ayrılmasına kadar dünya kadar anımız, yaşanmışlıklarımız oldu. Acılı, tatlılı.

Ekmeğimizi ve tuzumuzu paylaştık. Rüstem'in en sevdiği şey paylaşmaktı. Evet ortaklaşa üretmek, ortaklaşa yaratmak ve kardeşçe paylaşmak en sevdiği şeylerdi.

Yazmak kolay değildi çünkü şirin, sevimli, heyecanlı, şenlikli başladı bu çok boyutlu tarih ve dilim dilim yaşam ama maalesef dramatik bir biçimde bitti. Okuyunca bana hak vereceğinizden eminim.

26 Aralık 2013'te Françoise'in vefatı sonrasında bir şeyler yazıp anısını sürdürmek istedim. Ama Rüstem'in aramızdan ayrılmasından sonra hiçbir şey yazamadım. Yazamıyordum. Yazamadım evet.

Zaman geçti.

Rüstem'e ayıp oluyordu.

Artık Rüstem'in ve Françoise'in tarihini ve yaşamını eli kalem tutanlarımızdan birimizin yazması gerekiyordu.

Rüstem anadan doğma mütevazi bir insandı. Herhangi bir kişiyle herhangi bir konuda yarışmaya kalkmayan türden. Az konuşan cinsden. Dinlemeyi bilen. Not vermeyi de.

Bu kadar mütevazı biri, kendine özgü karizmasıyla hemen hemen her dostunu, arkadaşını, Kitabevi'ne uğrayan her müşterisini etkiledi.

Halkçıydı. Yardımlaşmayı ilke edinmişti. Kalenderdi.

Yurtseverdi. "Terkedilen ülke asla unutulmaz" özdeyişini doğruluyordu her an. Ötelerden, atalarımızdan gelen katıksız, iyi saklanmış köklerin ve "cevherin" canlı tomurçuğuydu.

Ayrı gayrı bilmezdi. Yurttaşlarını hakikaten severdi.

Bir tür bilgeydi. Bir tür derviş.

Anadolu'nun çocuğuydu. Çömertti. Kendi toprağına bağlıydı.

"Yeşil"den söz edilmezken yeşildi. Doğa Ana'nın en vefalı çocuklarındandı. Çevre korunmasında cephedeydi her zaman.



ESENTEPE KÖYÜ

Çok şeye, neredeyse herşeye kafa tutandı. Cesurdu. Haksızlıklara temelden karşı çıkandı. Gençti hep. Yiğit ve korkusuz.

Yazılmalıydı bunlar. Olanaklarımız ölçüsünde Rüstem'in ve Françoise'ın yurttaşlarımız için ellerinden geleni yaptıklarını anlatmalıydık. Unutulmasın diye. Böyle insanlar da dünyamızdan geçti diyebilmek için. Belki kıymetlerini bilemedik ama anılarını es geçmemeliyiz somut işaretini vermek için. Bıraktıkları izleri belirtmek, yeri geldiğinde örnek olarak göstermek için.

Bu çalışmanın amaçlarından birkaçı bunlardır.

Bu işi benim üstlenmem, bildiklerimi, tanık olduklarımı, her iki can dostumla yaşadıklarımızı, yaptıklarımızı ve yapamadıklarımızı mutlak paylaşmalıyım arzusundan kaynaklanıyor. Her ikisine de borcumu veya borcumun bir parçasını ödemek için. Hepimizin, evet hiç abartması yok, bu iki Don Kişot'u tanıyan hepimizin, her ikisine de mutlaka borcumuz vardır. Ben borcumu ortak yaşadığımız anlarda değişik biçimlerde ödemeye çalıştım, ama her zaman başaramadım. Rüstem bilhassa, ama Françoise da, yaptıkları şeyleri, verdiklerini, borç saymadıkları için ödemek te olanaksızdı.

Ama bugün, 6 Ekim 2021'de kararımı verdim: Borcumun tümünü ödeyebilmek için bu ortak tarihi ve bu ikilinin olağanüstü hayatından bildiklerimi anlatmalıyım.

Böyle başladım yazmaya. Başka şey yapmaya zaman ayıramadan.

Bu tarih ve bu yaşam çünkü aynı zamanda bir Anadolu çocuğunun en asli ve en hakiki anlamlarında kasabalı, toprağa, yapılan, söze değil eyleme, deneyime, denemeye, ahlaka, verilen söze uymaya dayalı bilgelikten, yaşlandıkça, kesintisiz kötülöklere tanık oldukca, güvendiklerinden, bazen en yakınlarından darbe üstüne

darbe yedikçe “aksileşmesi”nin, sertleşmesinin, hırçınlaşmasının, umudunu yitirmesinin hikayesidir.

İyi başlayan, hüznle ve tedirginliklerle rayından çıkan ve dramatik bir şekilde sonuçlanan bir hayat elbette üzer. Françoise’ın 56, Rüstem’in 61 yaşında vefat etmesi adaletsizliktir çünkü. Elbette eliniz ayağınız tutulur. Konuşamazsınız. Kıpırdayamazsınız. Çünkü yapılacak hiçbir şeyinizin olmamasının yükünü taşırsınız. Rüstem’in son yıllarında, son aylarında, son günlerinde ne yaptığını, nasıl davrandığını ve nereye ulaşmak istediğini hepimiz, yakın tanıdıklarından hepimiz, biliyorduk, görüyorduk. Her şey çünkü gözümüzün önünde oluyordu. Engelleymiyorduk. Elimizden bir şey gelmiyordu.

İnatçıydı Rüstem. Evet inatçıydı. Kendi “raconunu” kendisi kesiyordu. Çocukluğundan, ilkençliğinden beri bu böyleydi. Bu konuda başka kimseye yer yoktu. İşte görüyorsunuz vardığımız nokta ve çektiğimiz yükün ağırlığını.

Bu ekitap beni temize çıkarabilir mi? Bilemiyorum.

Ya kalanlar? Onları ne yapacağız?

Ek: Ekim 2021’de başladığım ilk yazımını bitiremedim. Aradan zaman geçti, binbir dert, binbir mesele de. 7 Mart 2023’te yeniden başladım. Bakalım bu kez bitirebilecek miyim?

Bugün 23 Nisan 2023, bu çalışmayı, bu anılar demetini burada bitirmek niyetindeyim.

Kalanlar sağolsun. 2 Mayıs 1954’te Bergama’da doğan Rüstem yaşasaydı bugün 69 yaşında olacaktı.

M. Şehmus Güzel, Paris, 23 Nisan 2023.



ÇOŞKU BİR ÇOCUKLUKTUR, DEVRİMCİLİK İLK GENÇLİK

Evet Rüstem 2 Mayıs 1954'te Bergama'da doğdu. Özgeçmişinin ilk zamanları hakkında çok az şey biliyorum. Onca konuşma, sohbet ve laflama zamanlarımızda özgeçmişlerimize veya hayatımıza dair konuları anlatmıyorduk. Yaşanılan yaşanılmıştı.

Babasının öğretmen olduğunu söylemişti. Öğretmen bir babanın oğlu olarak daha çocukken kitaba, deftere ve kaleme alışmıştı.

Bir ablasının ve eniştesinin, yeğenlerinin olduğunu da zaman içinde öğrenmiştim. Hepsi bu kadar.

Rüstem aile üyeleriyle ilişkisini sonuna kadar düzenli bir biçimde sürdürdü. Ablasının ağzınıza layık kuru fasulyasını hep övdü, tadını

hep taşıdı. Bize de aşıladı. Rüstem kurufasulya dalında birinciydi. Afiyet olsun canlar.

Bir de “nasıl devrimci olduğunu” anlatmıştı. İşte aynen:

“1970’in sonu veya 1971 olmalı, 12 Mart 1970 darbesinin en belalı zamanlarındaydık. Lise öğrencisiydim. Minibüsle Bergama’dan yola çıktık. Bir süre sonra minibüsümüz durduruldu. Polisler minibüsü sardılar. Biz yolcular merakla bakınıyorken, polislerden biri sağ elinin baş parmağıyla beni göstererek, ‘Gel lan buraya!’ dedi. Şaşırdım. Koltuğumdan kalkıp inene kadar küfürlerini birbiri peşine sıraladı. Şaşkınlığım daha da arttı. Minibüste ‘öğrenciye’ benzeyen bir tek ben vardım. Aynı polis ‘Sallanma lan, in aşağı!’ dedi. İndim. Beni güya arıyormuş gibi yapıp tartakladı. Bir polisin böyle davrandığını ilk kez görüyordum. Bu beni fena halde sarstı. Çok üzüldüm.

Bu hadiseden sonra devrimciler gibi bıyık uzattım. Kendi kendime devrimci oldum. Her gün zaten Deniz’in, Mahir’in, Hüseyin’in, Yusuf’un, İbo’nun, Ulaş’ın isimlerini radyoda duyuyorduk. Gazetelerde fotoğraflarını görerek, televizyonlarda görüntülerine bakarak onlara imreniyorduk. Kendimizi onlar gibi devrimci kabul ediyorduk. Söyledikleri de hoşuma gidiyordu. Kafa tutmaları da.

Öyle bir örgüte girerek filan değil, böyle açıktan, bizbize kendi kendimizi serbestçe devrimci ilan etik... Benimle kafa dengi birkaç arkadaş daha vardı... Devrimci Abiler gibi bıyıklarımızı uzattık. Birer parka bile bulup buluşturduk.”

Rüstem’in o yıllardan kalan hoş anıları da var. Bunlardan biri liseyi Bergama’da okuduğu yıllarda yaz tatillerini, arkadaşlarıyla Dikili sahiline kurdukları çadır kampta geçirmelerine ilişkin. O günlerdeki arkadaşlık, ortaklaşa üretmek, ortaklaşa yaratmak ve eşit eşite paylaşmak anılarının toplamıdır.

Yeri gelmişken eklemeli: Anayurdunu hiç unutmadı Rüstem: 2000’li yılların başında Dikili’nin köylerinden Esentepe’de küçük bir arsa satın aldı, emekli olunca ülkeye, Bergama’ya, Dikili’ye Esentepe’ye dönmek ve oraya yerleşmek istiyordu. Orada kendine özgü bir ev inşa etmeyi, bir bahçe yaratmayı, Ege’yi oradan seyretmeyi kurmuştu. Doğayla başbaşa kendi yaşamını sürdürecekti, ülkesini, yurttaşlarını daha yakından ve günü gününe izleyecekti. Rüstem bunları dostu Engin Günay’a ve yakın arkadaşlarına anlattı, yaşamının son zamanlarında. Ülke özlemi çok yoğundu.

Bergama’dayken günü ve saati geldi Rüstem üniversite sınavını kazandı ve İstanbul’a gitti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ne kayıt yaptırdığında kendini inanmış bir devrimci olarak kabul ediyordu. Öyle davranıyordu. Devrimcilik karakterine de tamamen uyuyordu. Eline, beline, diline sağlam olmak. Bir de vefa. “Eline, beline, diline sahip ol”, “İncinsen de incitme”, “Her ne ararsan kendinde ara”, “Oturduğun yeri pak et, kazandığın lokmayı hak et” deyişleriyle hoşgörü, sevgi, barış, eşitlik, özgürlük ve kardeşliği yücelten Hacı Bektaş Veli’nin izinde. Belki O’nu hiç tanımadan.

Rüstem’in fakülte yılları konusunda hemen hemen hiç bilgim yok. Kimi zaman bir-iki gösteri ve yürüyüşü, polisle kavgayı aktardığını anımsıyorum. Kendini anlatmak için değil, diğerlerinin neler yaptığını söylemek için. Siyasi alanda neler yaptığını bilmiyorum. Kimlerle çalıştığını da.

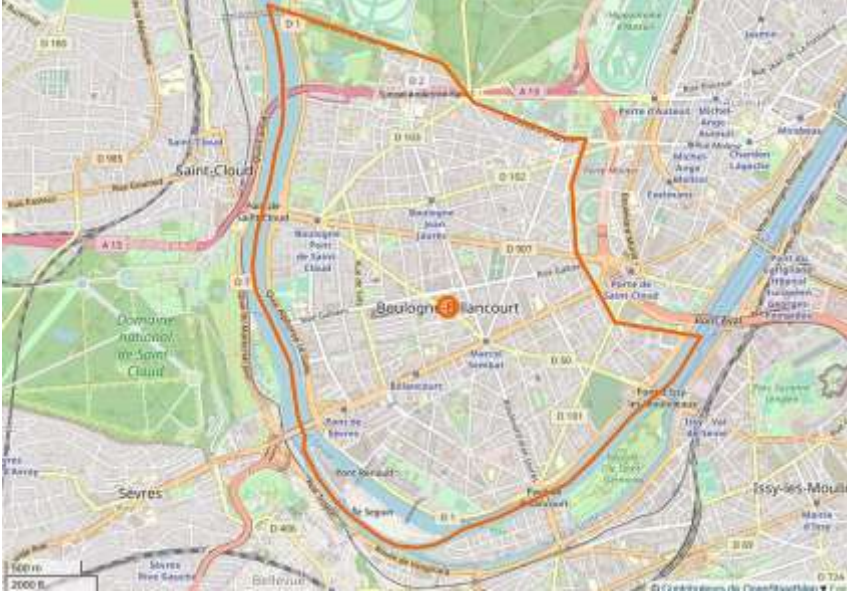
Sonra yine saati gelince Fransa’ya, Paris’e bir tren bileti aldı. Kadıköy’e, Haydarpaşa’ya veda etti. Son iki simidini yedi, iki demli çayla, ve Sirkeci’den yola çıktı. Edirne’yi geçti... Paris’e böyle vardı.

Burada Françoise Rastoix ile tanıştı.

FRANÇOİSE RASTOİX

Françoise Rüstem'i tanımadan, kitabevi kurucusu, sahibi, yayıncı ve çevirmen olmadan önce çocuktuktu. Françoise 1957'de doğdu. Paris'in güney batısında, başkente bitişik, kendine özgü Boulogne-Billancourt nam banliyö kentinde. Bu kent iki parçalıdır :

Renault fabrikalarıyla, onbinlerce işçisi ve Seine nehri ve Seine nehrindeki adacıklarıyla (en başta Seguin Adası) Billancourt tarafı ünlü bir işçi merkezidir : O tarihlerde CGT'nin (Genel İş Konfederasyonu) ve FKP'nin (Fransız Komünist Partisi) kalelerinden biriydi. Uzun süren kitlesel ve genel olarak işçilerin başarısıyla sonuçlanan grevleriyle ismini duyurmuştur.



Boulogne parçası ise kentin hemen yanı başındaki Boulogne Ormanı'na ("le Bois de Boulogne") yapışık şık ve şok bir burjuva masalıdır. Küçük değil büyük burjuva ve aristokrat yatağı.

İki parçanın tam ortasında, bir ucu Paris Saint-Germain futbol takımının ünlü ve tarihi stadyumu, çevre yolu bitişiğindeki “Parc des Princes”e çıkan Rue de Paris’te 1983-1989 arasında yaşadığım için iyi tanıdığım bu kent işçi ve emekçileriyle ve onların aileleriyle Fransız Komünist Partisi’nin etkili olduğu bir mekandı. O yıllarda “FKP’nin kalesi” olarak bilinirdi.

Françoise böyle bir kentte büyüdü... Doğar doğmaz veya birkaç yıl sonra Parti kartını aldı...

Ana ve babasının, kardeşlerinin, akrabalarının, yakın dostlarının ve sevenlerinin şiirsel kısaltmasıyla Fanfan’ın belirgin özellikleri pek çok. Özellikleri içinde en önce şu üçünün belirtilmesi gerekiyor : Feminist, komünist, Türkiye hayranı.

Evet Fanfan en doğal biçimiyle feministti. Anadan doğma. Onun için kadın ve erkek eşitliği, doğanın arzusu, yaşamın en iyi biçimde ifade edilmesi, toplumsal, siyasal, ekonomik dengelerin adil ve özgür biçimde somutlaştırılmasıydı. Feminist nutuklar atmadı hiç. Bir feminist olarak ilişkilerini düzenledi ve öyle yaşadı. Bu bakımdan kimseye tek kuruş borcu yoktur. Alacağı vardır mutlaka, ama o buna da pek önem vermezdi. Vermesini bilir almasını beceremezdi çünkü. İlle almaya da çalışmazdı.

Françoise en hakiki ve en samimi biçimde komünistti. Fransız Komünist Partisi’nin (FKP) bir hücresinde doğdu desem yeridir. Emziğinde L’Humanité’nin başyazılarından izler vardı. Belki ortaokulda, belki daha önce FKP üyesi oldu, partisinin eylemlerine katıldı, grevlerle büyüdü. Siyasi aşkını asla terketmedi. Vefanın böylesi az görülür. 1981 sonrasında François Mitterand’ın ve Sosyalist Parti’nin saman altından su yürüten yöntemleriyle FKP’nin tabanını kendine çekmesi, Fransız siyaset sözlüğüne giren terimle “sifonlaması”, FKP’nin kolunu kanadını kırması üzerine seçmen sayısının azaldığı günlerde bile Françoise Parti’sini

terketmedi. L'Humanité'nin artık maliyetini bile çıkaramayacak derecede az sattığı zaman dilimlerinde bile Fanfan gazetesine aboneliğini sürdürdü. "Hâlâ L'Humanité mi okuyorsun ?" diye takıldığım anlarda bile, sesini çıkarmaz, bazen soğuk bir tebessümle yanıt verir, başını öne eğdi belki, ama gazetesini okumayı asla bırakmadı. Bu konuda takılmayı hiç uzatmadım. Hüzünlü bakışı beni terketmedi. Sesini çıkarmaması ise aklımda her zaman.

Dahası okuduğu L'Humanité'leri asla atmaz, kitabevinde, kasanın hemen arkasında, raflardan birinde bu işe ayrılmış köşede, uğradığımda bana vermek üzere saklardı. Fransa'da işçi hareketini, işçi gösteri ve eylemlerini, en küçük kasabadaki grevi günü gününe izlemek L'Humanité'siz mümkün olmaz(dı) çünkü.

Tamam zamanı gelince arada bir Libération da, hatta bir süre sonra Le Monde bile okumaya başladı ama L'Humanité tiryakiliğinden asla vazgeçmedi. Françoise FKP yayın organının tek ve son okuyucusu olmaya adaydı. Yaşamının sonuna kadar gösterdiği vefa bunun ispatıdır.

Hakiki ve samimi komünist geleneğinin gereği ve gerçek bir demokrat olarak sivil toplum örgütlenmelerinin, MRAP (Mouvement contre le Racisme et pour l'Amitié entre les Peuples: Irkçılığa karşı ve Halklar Arasında Dostluk için Hareket) başta, hemen hemen tümünde görev aldı. Elinden geleni yaptı.

Françoise bir ömre sığdırılabilecek bütün militanlık örneklerini verdi.

Her 1 Mayıs'ta gösteri ve yürüyüşte yerini aldı. Her dayanışma girişiminde elinden geleni yaptı.

Fanfan'ı siz Paris mazlumlarına sorun onlar evet bilhassa onlar size en iyisini anlatacaklardır.

Fanfan iş hayatına URSSAF'ta (Les Unions de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales) memur olarak çalışmaya başlayarak girdi. O günleri gülerek anımsıyordu :

“Benden başka çalışanların hepsi erkek ve şefli. Bana kağıtları zımbalamak görevi verilmişti. Ama aslında bu bir maskeydi : Çünkü asıl görevim bu şeflere kahve yapmaktı. Günde enaz beş kez kahve yapıyordum. Tadı tuzu olmayan bir işti. O zamanlar bütün işlerin can sıkıcı olduğundan emindim.”

Françoise Türkiye hayranıydı. Kaç kez gitti kaç kez geldi. Dünya kadar insanla arkadaş oldu. Aile üyelerinin tamamına Türkiye hayranlığını miras olarak bıraktı. Bilhassa yeğenlerine.

Fanfan'ın Türkiye hayranı olmasının baş sorumlusu Abidin Dino'dur. Abidin'e “Türkiye Cumhuriyeti'nin Paris fahri büyükelçisi” denmesinin nedenlerinden biri de budur : Abidin'i seven ülkesini de seviyor. Onu seven yurttaşlarını bağrına basıyor. Françoise'in Abidin'le tanışmasını ve sonrasını Abidin'in hayatına ilişkin çalışmamın üçüncü cildinde (Abidin Dino 1913-1993) anlatıyorum. İşte bu hayranlığın, sıcaklığın, dostluğun içinde Fanfan Anadolu'nun efendi, dinamik ve yardımsever, devrimci genci Rüstem Güçüyener'le tanıştı...

FRANÇOİSE TÜRKİYE'Yİ "KEŞFEDİYOR"

1960'larda ve 1970'lerde Abidin Dino ve Güzin Dino'lara çok insan geliyordu. Ziyarete. Hal ve hatır sormaya. Bir fikir almaya. Bir danışmaya. Bu insanlar genel olarak "Abidin Dino Treninin" eğer ayrı "kompartımanlarında" yolcu iseler asla karşılaşamazlar, asla kesişemezlerdi.

Bu kendine özgü gel-giti düzene sokmak ta, tanıyanlar tarafından "chef de gare" olarak nitelendirilen Güzin Dino'nun göreviydi. Güzin bu işi hakkıyla yapıyordu. Bu işin öyle kolay bir iş olduğunu sanmayın lütfen.

Abidin'le tanışan, O'nunla bir süre sohbet eden her kişi şu veya bu şekilde mutlaka Abidin'den, anlattıklarından etkileniyordu. Değişik boyutlarda ve niteliklerde.

İşte tam da bu bağlamda Françoise Rastoix'nın hikayesi bir parça daha anlam kazanıyor, önemli bir viraja giriyor, hem kendi yaşamında, hem Rüstem'in yaşamında. Hemen aktarayım, Françoise bizzat kendisi bana anlattı, bir öğleden sonra Kitabevi'nde, Abidin Dino kitabımı hazırlarken söyleştığımız sırada:

Ortaokul yıllarında öğretmeninden Türkiye üzerine bir ödev alıyor. Türkiye'nin denizi pırıl pırıl, gökyüzü masmavi birkaç fotoğrafını görmüş Françoise. Vurulmuş bu manzaralara. Bu ülkeye neredeyse aşık olmuş Françoise. Bu ülkenin tarihi de Françoise'ı ilgilendiriyor. Çekiyor. Ödevini gerçekleştirirken bu ülkeyi ve insanlarını, kadın, erkek ve çocuklarını yakından tanıma olanağı bulacağını umduğu için de sevinçli...

Ödevi için kim kendisine yardım edebilir ? O günlerde bilgisayar henüz teşrif edememiş daha. Hani bir tuşa dokun yüz hikaye dinle kolaylığından çok uzaklardayız.

Françoise, FKP militanı. Vefatına kadar da Partisine bağlı kaldı. Fransa'da çok ender rastlanan bir vefa örneği olduğu için bu gerçeğin yinelenmesi Politbüro emridir. Gereklidir. Çevresindekilere, yoldaşlarına, tandıklarına “BU ÖDEVİ HAZIRLAMAK İÇİN KİME DANIŞABİLİRİM?” diye sorunca, FKP'li yoldaşlarından biri, Parti'de “Türk” veya “Türkiye” denilince hemen akla gelen ikinci isim olan (birincisi elbette Nâzım Hikmet) Abidin'i anımsıyor ve araya sora adresini buluyorlar.

1970'lerin başındayız, Françoise o sırada 10, Rue de L'Eure'deki ev-atölyeye yeni taşınmış ve henüz tam anlamıyla yerleşmemiş Abidin'lerin kapısını çalıyor.

Abidin ve Güzin tarafından öyle bir dostca karşılanıyor, her sorusu öyle kibarca yanıtlanıyor ve öyle kardeşçe tavsiyelerle donatılıyor ki, Françoise anında “Türkiye Aşığı” oluyor.

Bu aşk, bu bağlılık bir yaşam boyu devam etti. Hiç eksilmeden. Bu aşk, bu sevgi karşılıklıydı ve hep öyle sürdü. Dino'lardaki o öğleden sonra saat beşe doğru Abidin'in hazırladığı demli çayın tadı da unutulmadı.

Françoise kaç kez ziyaret etti Türkiye'yi? Sayısını önce kendisi unuttu, sonra hepimiz. Bu arada türkçeyi de öğrendi.

Abidin'le karşılaşmasından bir süre sonra Paris'te tanıştığı Rüstem Güçüyener ile önce yakın bir arkadaşlık sonra büyük bir aşk yaşadı Françoise ve bu aşk yazıldı kitaplara.

Abidin'dir işte bu tür serüvenlere yol açanlardan biri. Abidin'dir işte memleketini ve memleketinin çocuklarını sevdiren.

Françoise ve Rüstem ikilisinin birbirine ilan-ı aşk etmesi yine de hemen öyle pat diye olmadı.

Fanfan'ın Dino'lara sevgisi ve derin saygısı hiç eksilmedi. Dino'lar da bu genç kızı ve daha sonra delikanlı Rüstem'i çok sevdiler ve hep en iyi sıfatlarla andılar. Güzin zaman zaman Kitabevi'ne bile ugradı. Fanfan ile Rüstem daha sonra birlikte yaşamaya başlayınca Abidin'lere bir-iki sokak yakında aynı mahallede oturdular. Sevgi ve saygı sürdü.

RÜSTEM FRANSA'DA

Rüstem Paris'e 1970'lerin ortasında geldi. Kesin tarihini bilmiyordum ama değişik konuşmalarımızda anlattıklarından bu tarihin 1974 veya 1975 olduğunu sanıyorum. Kimi kaynakta 1978 tarihi veriliyor. Paris'e geldiğinde yirmili yaşlarında bir delikanlıydı.

Rüstem'in bana anlattıklarına göre, Paris'e gelir gelmez Fransa Türkiyeli Öğrenciler Birliği'ne (FTÖB) uğruyor. Yatacak yeri olmadığı için ve FTÖB'te tanıştığı devrimci öğrencilerin önerisiyle FTÖB'un yerleşik olduğu apartman katında diğer öğrencilerle kalmaya karar veriyor. Yatıp kalkmak işini böyle çözüyor. Yemek ve içmeyi ise çaylı, peyaz peynirli, zeytinli kahvaltı ve sandviçle çözüyorlar. O yıllarda Anadolu işi peynir ve zeytin Paris'teki ve Quartier Latin'deki ender ve cömert Ermeni ve Yunanlı bakkalarda bulunuyordu. Toplantı saatlerinde odalar tertemizleniyor, sandalyeler yerleştiriliyor, apartman katı yeniden FTÖB lokaline dönüşüyordu.

Rüstem bu zorlu ilk zamanlarında FTÖB ve dernekteki samimi devrimci öğrenciler sayesinde Paris'e yerleşiyor. Paris'te kalıyor.

FTÖB o günlerde 12 mart 1971 askeri darbesine karşı ciddi ve kalıcı bir mücadele yürütmüş olması sonucu Fransız medyalarınca, işçi sendikalarınca, ilerici siyasi partilerce, öğrenci örgütlerince tanınıyordu. Paris'e kadar gelen öğrenci ve işçilerimizce de.

FTÖB o günlerde en önemli, en şanlı dönemlerinden birini yaşıyordu. Birkaç yıl sonra ülkeye dönecek, birçoğu öğretim üyesi, gazeteci, siyasetçi olacak onlarca gencin ilk ciddi siyasi deneyimlerini yaşadığı mekan olduğunu da eklemeli.

Quartier Latin nam öğrenci mahallesinde, tam Saint-Michel Çeşmesi'nin karşısında, merkezi bir noktada bulunması, Sorbonne'a yakınlığı da FTÖB'ün başvuru merkezi niteliğini ve çat kapı girilebilen bir mekan olmasını belirliyordu.

Rüstem FTÖB'ün bütün eylemlerinde örgütleyicilerden ve mütevazi önderlerden biri olarak dikkat çekti. Yaptıkları, girişkenliği, cömertliği, delikanlılığı ve bildiğimiz diğer özellikleriyle FTÖB'ün tanınan figürlerinden biri boyutunu kazandı. Kolektif içinde kısa sürede tanındı.

ANTI-FA

Rüstem'in FTÖB dışında siyasi ilişkileri olduğunu da bir anısından çıkarsayabiliyoruz : Engin Günay'a Paris'teki ilk dönemlerine ait anlattıklarından şu satırlarda:

“Paris'te bir Anti-Fa (Anti-Faşist. Faşiste Karşı. MŞG) grubumuz vardı. Bir keresinde metro istasyonlarından birinde deri ceketli dazlaklar metroda temizlik işçisi olarak çalışan bir Cezayirliyi ortalarına almış, top gibi birbirlerine itiyorlardı.

Orta yaşlardaki bu adam hiçbir şekilde karşı koyabilecek durumda değildi. Dazlakların hakaretlerine, küfürlerine, bir o yana bir bu yana itip kakmalarına karşı hiçbir şey yapamıyordu. Yalnızca gözlerinde sınırsız bir umutsuzluk ve nefret ifadesi okunuyordu.

Dazlaklar eğlencelerini bitirmeden biz daha kalabalık bir grubu toplamış ve etraflarını çevirmiştik. Dazlaklar çemberimizin ortasında kalmışlardı. Dazlaklar bir süre sonra müthiş bir korkuya kapıldılar, içlerinden bazıları ağlamaya, yalvarmaya başladı.

Biz hiçbir şey yapmıyor, sadece bekliyorduk. Sonra gitmelerine izin verdik, kuyruklarını kısararak çekip gittiler. Cezayirli ağlayarak bize teşekkürler ediyor, çocuklarını okutabilmek için metrodaki en pis işlerde çalıştığını anlatıyordu.”

FAŞİST KARŞITI EYLEM PARİS-BANLİYO

O yıllarda bitleri kanlanan faşistler ve nazi hayranları gruplar halinde dolaşp ırkçı saldırılara başlayınca, devrimciler, anarşist örgütlerin militanları da ikişer üçer kişilik kümeler oluşturup onların izini sürüyor ve gerektiğinde, fırsat



çıkınca, eşek sudan gelene kadar dövüyorlardı. Bazen bunun tersi de oluyordu. O yıllarda ve 1980'lerde, özellikle Quartier Latin'de, bu tür kavgalar eksik değildi. Özellikle gece geç vakitlerde.



MART 2023: PARİS'TE BİR GÖSTERİDE BLACK BLOC'LAR

Daha çok büyük kentlerde informel biçimde, bazen bir kahvede, bazen bir parkta biraraya gelen radikal devrimcilerin ve anarşistlerin oluşturduğu Anti-Fa geleneği günümüzde de sürüyor: Mart 2023'teki gösteri ve yürüyüşlerde Anti-Fa'lar güvenlik güçleriyle çatışmalarda hep en öndeydiler. Tepeden tırnağa siyah renkli giysileriyle dikkat çekiyorlar. Bunun sonucunda medya onlara Anti-Fa yanında "Black Bloc" ismini de layık gördü. Bu tanımlama 1991'de ABD'de Irak'a saldırıyı kınama gösterilerinde benimsendi. ABD'den Avrupa'ya ve giderek dünyaya yayıldı.

Rüstem Paris'te tanıştığı anti-fa'ların ve anarşistlerin devrimci eylemlerine sempatiyle ve dayanışma ruhuyla baktı. Kimine katıldı.

AÇLIK GREVİ

Rüstem yurttaşı öğrencilerin ve emekçilerin oturma ve çalışma kartı almak için düzenledikleri gösterilere ve açlık grevine katılarak ta, eylemlerin örgütleyicilerinden biri olarak ta işçilerle ve mücadele eden öğrencilerle dayanışmasını gösterdi. Her haklı davada iş başındaydı.

1980’de göçmen işçilerden ve daha az sayıdaki yabancı öğrencilerden oturma ve çalışma kartı olmayanlar, Fransız medyasında “kağıtsızlar”/”les sans papiers” diye isimlendirenler, polis arama ve taramalarında kağıtsız olarak yakalanınca sınırdışı edilmek tehlikesinden kurtulabilmek için kağıtlarına kavuşmak umuduyla türlü çeşitli birçok eylem yaptılar.

Türkiyeli işçiler ve öğrenciler Paris’in merkezinde, 5 Place Saint-Michel’de, öğrenci mahallesinin tam ortasında, hemen Seine kıyısında, Notre-Dame’a, Emniyet Genel Müdürlüğü’ne iki adımlık mesafedeki Fransa Türkiyeli Öğrenciler Birliği’nde (FTÖB) eylemlerini sürdürdüler.

Yetkililer olumlu yanıt vermeyince eylemleri düzenleyen ve katılan öğrenciler ve dernekleri kamuoyuna işin ciddiyetini ispat amacıyla açlık grevi yapmaya karar verdiler. Açlık grevine hemen başladılar. Açlık grevi boyunca yirmi ile otuz arasındaki genç inatla eylemi sürdürdüler ve kararlı olduklarını ispat ettiler.

Evet Rüstem’in de içinde bulunduğu bu gruptaki açlık grevcileri baskıları, göz korkutmaları, “sınır dışı edileceksiniz hemen” ve benzeri tehditleri umursamadan eylemi sürdürdüler...

Fransa’nın birinci ve ikinci sıradaki en büyük iki işçi sendikaları konfederasyonu, CGT ile CFDT, birkaç siyasi parti ve küçük ama

öğrenciler arasında aktif siyasi yapılanmalar açlık grevcilerini desteklemeye başladılar.

Bu destek giderek genişledi... “Kağıtsızlar” meselesi ulusal boyut kazandı...

FKP militanı Françoise Rastoix, daha önce yazdığım gibi, aynı zamanda MRAP’ın da üyesiydi. Türkiye’yi ve Türkleri iyi tanıdığı bilindiği için, MRAP yöneticileri, Françoise’a “Git bir bak Türkler kimdir, ne yapıyorlar, ne istiyorlar ?” diye sorunca, Françoise pekileyip gitti. Grevcilerle hemen bütünleşti. Eylemin sonuna kadar açlık grevcileriyle birarada, birlikte, hakiki bir eylemci olarak 35 gün süren açlık grevi boyunca mücadele etti.

Açlık grevcilerinden daha önce FTÖB’de ve öğrenci mahallesinde tanıştığı Rüstem’le dostluğu derinleşti, iki gencin aşkı eylem içinde pekişti... Eylemden sonra çift birlikte yaşamaya başladı.

Mayıs 1981’de François Mitterrand’ın cumhurbaşkanı seçilmesi ve Sol Birlik nam koalisyonun iktidarı alması sonrasında kağıtsızların tümüne oturma ve çalışma kartları verildi. Bu açlık grevcileri için bir başarıydı. Tarihe de öyle yazıldı.

Bu zaman dilimi içinde Paris’teki işçiler ve öğrenciler arasında Rüstem ismini duymayan kalmadı. Açlık grevindeki kararlılığı, dayanışma ruhu, efendiliği ve paylaşmacı tavrı unutulmadı.

“Kağıtlar” sorunu halledildi ama geçinmek sorunu olduğu gibi sürüyordu... Rüstem öğrenciliği bırakarak veya bırakmadan ekmek parasını kazanmanın yollarını araştırıyordu... Kafasına ve kendisine uygun bir iş yaratmak kolay değildi.

Herşeye rağmen, Rüstem ve Françoise 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında anavatanı terketmek zorunda kalanlardan

Paris'e yolu düşen öğrencileri, emekçileri, yazar ve şairleri, aydınları, sanatçıları ağırlamasını bildiler.

12 Eylül mültecilerine gerektiğinde evlerini açtılar, idari ve adli makamlar önünde tercümanlığını yaptılar...

Rüstem'in devrimci demokratiği, özgürlükçü abiliği, hakiki paylaşımcılığı, ciddi dayanışmacılığı, cömertliği, kalenderliği artık iyi biliniyordu.

Bunları Rüstem veya Françoise anlatmadılar. Anlatmazdılar. Yaptıklarını ağırlananlar, yardımdan faydalananlardan duyardım, kimi kez yıllar sonra...

Rüstem ve Françoise'ı başkaları anlatırdı...

RÜSTEM ÖNERİYOR FRANÇOİSE KABUL EDİYOR: 1982'DE PARİS'TE BİR KİTABEVİ AÇILIYOR

Zaman geçiyordu.

Rüstem'in önerisiyle genç ve sevimli, iyi niyetli ve bir parça da saf ikili, 1982'de, o zamana kadar hiç kimsenin aklının ucundan bile geçmeyen bir işe atılmaya karar veriyorlar: Paris'te kitap, dergi, gazete gibi türkçe yayınları satmak üzere bir kitabevi açmak.

Françoise ve Rüstem, sevimli ve girişken iki genç, Paris'te kimsenin cesaret edemeyeceği böylesi bir işe birlikte ve acemiliğin verdiği heyecan ve coşkuyla başladı : Evet türkçe kitap, dergi, gazete satacak bir kitabevi açtılar : “Librairie Özgül Kitabevi” 1982'nin ortalarında, ben diyeyim mayıs siz deyin haziran, açıldı. Ne davul ne zurna. En sessiz ve en doğal biçimde. Rue de Lancry'de. Evet evet Özgül Kitabevi'nin ilk adresi Rue de Lancry'dir. Üç veya dört ay gibi kısa bir süre sonra, “Küçük Türkiye” biçimini almaya başlayan mahallede Rue de l'Echiquier'ye taşındı.

Françoise ve Rüstem, yanılmıyorsam, 1982 ilkbaharında İstanbul'a gidip, kimi yayınevi, dağıtımçı ve kitapçı ile görüşüyor, kitap, dergi alış-verişine ilişkin temel konularda anlaşıyorlar. Bir miktar kitap ta alıp dönüyorlar.

Evet Kitabevi Paris'te Rue de Lancry'de hizmete girdi. Evet bu iki genç Paris'te kimsenin cesaret edemeyeceği bir işe birlikte ve acemiliğin verdiği heyecan ve coşkuyla başladı. Françoise ve Rüstem'i, bu sevimli ikiliyi bu ilk mekanda tanıyacağım : Ekim 1982'de, birazdan anlatacağım.

Bir kere adres değiştirdikten Rue de l'Echiquier'ye yerleştikten sonra Özgül Kitabevi, hem coğrafi, hem toplumsal, hem edebi

EKİM 1982 : TANIŞMA

1982’de, Eylül sonunda, Fransa hükümetinin altı aylık davetlisi ve burslusu olarak “Osmanlı İmparatorluğu’nda 1908 Grevleri” konusunda Fransa Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Arşivleri’nde araştırma yapmak için Fransa’ya bilmem kaçınıcı kez (sayımını yaptım : altınıcı kez) varmıştım.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ndeki öğretim üyeliğim sürüyordu, ama altı ay Paris’te çalışacaktım.

Nitekim ilk iki veya üç günde idari işleri yoluna koyduktan sonra, kimbilir ne tarihi belgeler bulacağımın coşkusu ve heyecanıla hemen Arşivler’de çalışmaya başlamıştım.

Evry nam banliyö kentinde arkadaşlarımda kalıyordum ve her sabah erken saatte kalkıp RER (Bölgesel Hızlı Şebeke/Hızlı metro) ile Paris’in merkezine bir saatte varıyordum. Invalides durağında inip hemen karşıdaki Dışişleri Bakanlığı’nın ek binasındaki Arşivler’e dalıyordum. Akşam beş veya altıya kadar harıl harıl çalışıyordum... Bulduğum her belge beni coşturuyordu.

O akşam veya o gece Paris’te bir randevum yoksa (bir arkadaş ziyareti, bir sergi açılışı, bir konser, bir tiyatro oyunu, iyi bir film, bir akşam yemeği, vb.) yine RER’le sakin ve kimsesiz banliyöme dönüyordum.

Git-gellerde, sabahki bir saatle akşamki bir saati notlarımı gözden geçirmek, düzenlemek ve o gün veya ertesi gün yapacaklarımı programlamak için değerlendiriyordum... Diğer yolcuları “süzmeği”, alan içinde toplumbilimsel saptamalar yapmayı ve yanılmayı ihmal etmeden.

Araştırmalarım altı aydan daha fazla sürdü. Nedenini ve nasılinı, başka bir sefere ve sırası gelince anlatacağım. Ama o ilk günlerde taradığım kartonlar dolusu belgelerde, diplomatik yazışmalarda ve dönemin günlük gazetelerinde bulduğum dünya kadar şey beni beter coşturdu. Çalışmam işçi eylemleri, askerlerin sürelerini doldurmalarına rağmen terhis edilmemelerini protestoları, maaşları zamanında ödenmediği için isyan eden subayların değişik yöntemlerle homurdanmaları ve kadınların gösterileri, grevleri, isyanları üzerine hakiki bir derinleştirme operasyonuna dönüştü. Bulduğum, ortaya çıkardığım belgeler umduğumdan çok çok fazlaydı. Bu çalışmayı yaptığım için mutluydum. Daha sonra gerçekleştirdiğim Türkiye’de İşçi Hareketi Tarihi’ne ilişkin çalışmalarında, makalelerimde, kitaplarımda, ekitaplarımda bu belgeleri değerlendirdim. Kimi uluslararası kollokyumlarda tebliğ biçiminde sundum... Yazılacak daha epey şey de bekliyor.

Burada araştırmalarımı ve sonuçlarını değil Rüstem ve Françoise ile nasıl tanıştığımı anlatmak istiyorum :

Paris’e varışından birkaç gün, belki birkaç hafta sonra, ekimde veya kasım ayının bir gününde bir rastlantı sonucu elime geçen Türkçe bir gazetede ki “Paris’te Türk Kitabevi” başlıklı küçük bir duyuru dikkatimi çekmiş, adresini not edip o gün veya ertesi gün oraya, Rue de Lancry’ye, Özgül Kitabevi’nin ilk mekanına, Republique ve Gare de l’Est metro istasyonlarına iki adım, bir akşam üstü damlamışım, gördüğüm şeydu :

Geniş bir mekan, solda yere serili gazetelerin üstünde yanyana dizilmiş, yüz, belki yüz elli, belki iki yüz kadar kitap tek tek ve bir parça hüznle muhtemel okuyucularını bekliyor.

Sağda derme çatma bir masanın etrafında yine derme çatma iki sandalye ve biri duvarın önünde oturmuş, öbürü tam karşısında iki bayan. Çay saati, çay içiyorlar. Biri Françoise. Öbürü arkadaşı.

“Bonjour”dan sonra, ilk sözü Françoise’ın “Çay içer misiniz ?” oldu. Çay hem de tavşan kanı. Kaçar mı ? Günün yorgunluğunu atmak için ilaç. Françoise’la böyle tanıştık.

Françoise’ı çayı iyi demlemiş olmasından, kibarlığından ve arkadaş canlısı yönünden çok tuttum. Ülkedeki yayın dünyasından habersiz, kitapsız ve gazetesiz kalmayacağım için de memnundum. Günlük gazetelerimizi izlemek için de Kitabevi’nden vazgeçemedim.

Bu ilk tanışma faslından sonra Kitabevi’ne ayağım alıştı.

Birkaç gün sonra uğradığımda Rüstem’le karşılaştım. Tanıştık. Sohbetimiz iyi başladı. İyi sürdü...

Bu tanışıklık hem Rüstem’le hem Françoise’la sıkı bir arkadaşlığa, hakiki bir dostluğa dönüştü çok kısa bir zaman içinde.

Kitabevi kısa süre içinde Paris’teki ikinci adresim oldu... Buluşmak, görüşmek için randevularımı akşam üzerleri Kitabevi’nde vermeye başladım.

Zaman devrildi. Aktı geçti... Ne iyi ki anılar kaldı.

Rüstem’in ille balıklı, çoban salatalı, bazen kurufasulyalı ve pembe ya da beyaz şaraplı akşam yemeklerini de unutmadım... Yakın geçmişimizi sıkı eleştirmelerimizi, geleceğe umutla bakışlarımızı da.

Akan zaman duran zaman içinde Kitabevi taşındı, şu adrese : 15, rue de L’Echiquier, 75.010.

BEŞ KASIM

4 Kasım 1981 Yüksek Öğrenim Yasası'nın (YÖY) yürürlüğe konulduğu tarihtir. Türkiye'deki üniversite hayatımızda ve benim gibi birçok öğretim üyesinin özel ve bilimsel hayatında bir "kopuşun" başlangıç tarihidir aynı zamanda.



4 Kasım 1981'de, o günlerde aynı zamanda yasama/kanun çıkarma yetkisini de kullanan askeri cunta tarafından, yürürlüğe konulan başa bela yasanın ilk yıldönümünde, 5 Kasım 1982'de, Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK), birçok bilim kadın ve adamını yasadışı bir biçimde ve yarım sarı sayfalık bir metne sadece "görülen lüzum (buna ZULÜM demek daha yerinde olacak. MŞG) üzerine" yazarak görevlerinden almaya başladı.

Görevden alınanların onüç kişilik ilk grubunda ilk üç sırada tanıdığınızdan emin olduğum şu üç isim vardı : Haluk Gerger, Baskın Oran, M. Şehmus Güzel.

6 Kasım 1982 tarihli bütün günlük gazeteler bu habere yer verdi. Örneğin Cumhuriyet.

YÖK'e karşı mücadelemizde, 1982 ve hemen sonrasında Almanya, İngiltere, Belçika, Hollanda, İtalya ve Fransa'daki bilim kurumları ve İsviçre'de yerleşik uluslararası üniversite kurumlarıyla ilişkilerimiz kimi konularda yararlı oldu.

Örneğin bu bağlarımız çerçevesinde birkaç meslektaşımızı Paris'e davet etmek, onlarla birlikte ülkemizdeki üniversitelerin feci durumunu anlatmak ve yeniden özerk üniversiteleri kurmak üzere isteklerimizi iletmek, bunların kamuoyuna yansıtılması için değişik yayın organlarında yayınlamak olanağı bulduk. Bu bağlamda World University Service'i anmak isterim. Özellikle Kanada Konfederasyonu'ndaki, Norveç'teki, Fransa'daki, İngiltere'deki, İtalya'daki, Belçika'daki şubelerini...

YÖK'e karşı mücadelede 1982 ve hemen sonrasında Fransa'daki bilim kurumları ve uluslararası üniversite kurumlarıyla ilişkilerimizde de kimi konularda yararlı oldu.

Tek tek isimlerini saymayacağım ama Paris'e davet ettiğimiz meslektaşlarımızdan biri Türker Alkan'dı. SBF'den meslektaşım ve SBF'nin mütevazı lojmanlarında bir yıl kadar komşum Türker'le Paris'te bir hafta kadar birlikte koşturduk. Anlatılacak epey şey var, bir gün anlatırım.

Yeri doldurulamaz Bülent Tanör de değişik vesilelerle Paris'e ugradığında bu mücadele için elinden geleni yaptı.

Cevat Geray ile Korkut Boratav da Paris'e geldiler.

Korkut Boratav hem 1940'ların ikinci yarısından beri Paris'te yaşayan babası Pertev Naili Boratav'ı ve annesi Hayrunissa Hanımı ziyaret için geldi hem YÖK'e karşı mücadelede bize yardımcı oldu. Türkiye'de bu konuda yaptığı çalışmalara koşut biçimde.

Cevat Geray ve Korkut Boratav'ın yüzlerini görmenin ve iki satır sohbetin bile bizi çoşturmaya yettiğini çok iyi anımsıyorum.

Cevat Geray'la Abidin Dino, Güzin Dino, Remzi Raşa başta epey sanatçı ve yazarımızı, bilim kadın ve adamını ziyaret ettik. Anlattık, dinledik, bilhassa dinledik, önerilerini not ettik...

Bu mücadelede yer alan bilim kadın ve adamlarından başka isimler de var. Geçmiş dönemlerin bilge "hocaları", yıllarını yurtdışında geçirmek zorunda kaldıktan sonra ülkeye dönen, kimi emekli olana kadar değişik üniversitelerde cesaretle, onurla ve en iyi biçimde görev yapan dostların birkaçının isimlerini yazıyorum : Cahit Talas, Sencer Divitçioğlu, Seyfettin Gürsel, Ercan Eyüboğlu (Mülkiye camiasında "Laz Ercan" diye bilinir), Gündüz Vassaf, Orhan Silier, Sungur Savran, Gülnur Acar-Savran, Stefan Yerasimos, Yalçın Küçük, Semih Vaner...

Unuttuklarım varsa özür dilerim.

YÖK'ü teşhir ettik, özerk, özgür ve hakiki üniversite isteğimizi dillendirebildik ama YÖK'ü tasfiye edemedik. Çünkü bu iş sadece uluslararası üne sahip bilim kadın ve adamlarını ziyaretle, onların yardımını sağlamakla, uluslararası üniversite kurumlarının kınamasıyla, iki günde bir Le Monde veya Liberation veya L'Humanite gibi Fransa'nın önemli gazetelerinde yayınlanan haberlerle olmuyor(du). 1980'lerin başında ve akan zaman içinde ortak sorunlarımıza, Avrupalı ve Kanadalı dostlarımızla birlikte çözümler bulmamız maalesef mümkün olmadı.

Bir süre sonra Aziz Nesin, Haluk Gerger ve daha pek çok aydının öncülüğünde "Aydınlar Dilekçesi" mücadelesi başladı. Ülkede ve Avrupa'da bu konuya öncelik verildi... Bizde Paris'te aynı yolu izledik.

Sonra yaşam kavgası içinde arkadaşlarımız değişik işlere girip çoluk çocuklarının nafakasını çıkarmak için koşturdular...

Bu süre içinde meslektaşlarımızdan birkaçı o günlerdeki yasalara bile aykırı olarak görevlerinden alınmalarına karşı açtıkları davaları kazanarak Danıştay kararıyla üniversiteye döndüler. Kimi yeniden işten çıkarıldı. Kimi öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdürebildi.

Bizi görevden alanların ve bizim görevden alınmamız için yalan ve iftira atan muhbir meslektaşlarımızın asıl arzusu bizi aç ve susuz bırakmaktı, bizi hapishanelerde çürütmektir, bizi bizden almaktır. Bunu yapamadılar. Bunu yapmalarını önledik. Bu alanda ağızlarının payını verdik :

Yaşadık, yaşıyoruz, yaşayacağız.

Çalıştık, çalışıyoruz, çalışacağız.

Yarattık, yaratıyoruz, yaratacağız, yaratmayı sürdüreceğiz.

Yazıyoruz, okuyoruz, yeni öğrenciler yetiştiriyoruz.

Gelecekte umutluyuz : Çünkü biliyoruz : Bizimle birlikte ve bizden sonra çocuklarımız ve torunlarımız meşaleyi alıyorlar/alacaklar.

Evet bilinmesinde yarar var : Askeri cuntaya, sonraki iktidarların arka çıkmasına ve bütün rezilliklerine karşın YÖK her konuda kazanamadı :

Aradan geçen aşağı yukarı kırkbir yıla rağmen bilim kadın ve adamları arasında son derece namusluların, sessiz ve cesurların da var olduğunu gördük. Bu unutulmamalı. Örneklerini her gün görüyoruz.

Türkiye’de aydın var diyebiliriz. Dostlarımızın isimlerini tek tek saymayacağım, başkaları da var. Onların arasında öğretim üyesi kadınlar ve erkekler de var. Bu çok önemli.

Ayrıca YÖK’ün kötülük adamları ne yaparlarsa yapsınlar öğrencilerimizin içindeki vatandaşlık duygularını körletemiyorlar.

Öğrencilerimizin bir kısmı bir an önce diplomayı almak ve “bu işi bitirmek” istiyor, bunu fazla eleştirmek istemem, ama birçok öğrencimizin de geleceğin özgür, daha eşitlikçi, daha kardeşçe olması, barış ve huzur içinde bir ülkede yaşamak ve hakikaten demokratik bir devlet için mücadeleden kaçınmadığını her gün görüyoruz. Bu da çok önemli.

YÖK sayesinde ve YÖK’ün bir kurum olarak daha beter olması sonucu başlarına devlet kuşu konanlar, hak etmedikleri halde bölüm başkanı, dekan, rektör olanlar, intihalciler, çalıp-çırpanlar, hırsızlar, bilime yakışmayan yöntemlerle “titrler”/ünvanlar elde edenler “biliyorlar” ki yalanlar uzun süremez.

Hilkat garibesi YÖK’ün ve kendisinden beter “yaratıklarının” sonu gelecek mutlaka. Fırsatçılığın, üçkağıtçılığın, intihalin yani çalıp-çırpmanın da belli bir sınırı ve belli bir süresi var. Bu sınıra varıldı, bu süre dolmak üzere.

İşte bu bağlamda geçmişin unutulmaması gerekiyor.



“BOL KEPÇE”

5 Kasım 1982’de bizler görevden alındıktan sonra başka listelere isimleri yazılmış olan yüzlerce öğretim üyesinin, öğretmenin ve devlet memurunun da görevlerine son verildi.

Yaşamak, ailemizi geçindirmek için değişik ve farklı biçimlerde bireysel çözümlerle bireysel dertleri aşmak istedik. Bu konuda kimseyi kınayamam.

Hayat hepimiz için zordu.

Ben de Paris’te, Eylül 1983’te Paris VII. Üniversitesi’nde öğretim üyeliğine yeniden başlayana kadar değişik işlerde çalıştım :

Fransa Dışişleri Bakanlığı’nın ekim 1982’den beri verdiği altı aylık burs 1983 Mart ayı sonunda bitti. Daha önce, Dışişleri Bakanlığı

Arşivleri'nde konumla ilgili belgeleri taramak için biraz daha zamana ihtiyacım olduğu saviyla, bursumun altı ay daha uzatılması için yaptığım başvuru da Mart 1983 sonunda rededilince artık başımın çaresine bakmak zorundaydım. Tek başıma. Ama Rüstem ve Françoise'ı ve eşimi de unutmamalıyım.

26 Mart 1983'te otuzaltı yaşına giriyordum ve cebimde sadece yirmibeş kuruşum (fransızcasıyla "centimes") kalmıştı. Banka hesabımda da belki yüz belki iki yüz frank.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz, Özgül Kitabevi'e gittim. Rue de l'Echiquier'deki yeni mekanlarında Rüstem ve Françoise'la iki satır dertleştik. İkisi de, "Merak etme, Kitabevi'ne epey çeviri geliyor, birkaçını sana veririz, çevirir, geçim derdini aşarsın." Öyle yaptık. Çevirmen olarak yola devam ettim.

İlginç çeviriler yaptım : Doktor raporu ve reçetesi, tarımsal araç-gereç ve traktör kullanım rehberi ve satışı için broşür ve siyasi mültecilik başvurusu metni ve ifadeleri.

Çevirilerden biri epey orijinal ve oldukça şirindi : Otuzlarındaki Brezilyalı sevimli bir bayan aşık olduğu Türk delikanlısına (bir dostumuzun kardeşi) tutkusunu anlatabilmek için saf, çocuksu ve samimi şiirlerden oluşan yüz sayfalık bir şiir defteri yaratmış, bunun fransızcadan türkçeye çevirisini istiyordu. Epey eğlenceli ve "hayırlı" bu işi de severek yaptım. İki aşıkın mutlu olması için elimden gelen gayreti göstererek.

O günlerde, Kitabevi'nde, kitabevinin hemen yanbaşındaki minik bir mekanda mahallemizdeki ilk türk lokantalarından birini açmak üzere olan iki kardeşle tanıştım. Efendi, girişken, iş bitirici, kafa dengi iki kardeşle hemen anlaştık. Lokantanın açılışı için gerekli idari ve benzeri işleri yapmak konusunda kendilerine çevirmen ve rehber olarak destek olmamı istediler. Kafa dengi bu iki kardeşle

hemen işe başladım. Lokantanın içi ve dışı, masalar ve sandalyeleri için de ikisiyle epey koşturdum. Lokantaya türkçe “Bol Kepçe” ismini koyduk, fransızcasını “A La Grande Louche” olarak kararlaştırdık. Yemek listesini birlikte yazdık, türkçeden fransızcaya çevirirken de epey eğlendik : Fraçoise, Rüstem, eşim ve ben kafa kafaya vererek epey orijinal isimler yumurtladık. En güzellerinden biri kadayıf için bulduğumuz “cheveux d’ange” oldu. “Kadeif” diye yazmaktansa bu daha hoştu ? “Melek saç(lar)ı”. Fransızcada bir tür şehriye için kullanılan bu kelimeler artık kadayıfın hizmetindeydiler. Az şey mi ?

Günü geldi lokantayı hep birlikte açtık. Sivaslı bir genç iyi aşçı başı olarak harika yemekler yaptı. Bilhassa kuru fasulyası olağanüstüydü. Rüstem ve Françoise bayılıyordu. Ben de.

Minik lokanta beş-altı masalıydı ve öğlenleri açılır açılmaz hemen tıka basa doluyor, ikinci ve üçüncü servis için kapı önünde kuyruklar oluşuyordu. Döner kebab henüz Paris’e varmamıştı ve “sıcak yemek” aşkı gurbette en yakıcı biçimiyle sürüyordu.

Akşam yemeği servisi kimsesizdi. Mahallenin Fransızları bizleri, lokantamızı çok sonra tanıyacak, yemeklerimizin tadını epey sonra anlayacaklar. O ilk günlerde lokanta önünde birkaç emekçinin toplanmasına, kuyruklara falan en doğal biçimiyle “fransız kalıyorlardı”.

Akşam servisi şiş kebab, adana kebab ile iyi gitmiyordu... Saat 21’de veya 22’de lokantayı kapatıyorduk. Ertesi sabah dokuz veya onda açıyorduk.

Ben kasadardım, lokantanın yöneticisiydim, ama öğlen servisinde garson delikanlı yetişemeyince yardımına koşuyordum. Bir öğlen “Bardak isteyenler parmak kaldırsın” diye sorunca bütün sınıf pardon bütün lokanta hep birden bütünümüz bir kahkaha

kopardık ki anlatılamaz. Sıla hasreti bir bulut gibi geçti. Herkesin ilkokul diplomalı olduğu da böylece anlaşıldı.

O günlerde YÖK'le mücadele yanında, aylardan beri Paris üniversitelerinden birinde öğretim üyeliği için de koşturuyordum. Paris VII. Üniversitesi Tarih Coğrafya ve Toplumsal Bilimler Fakültesi'nde birkaç profesör ve Üniversite Başkanı (Bizdeki rektör) ile görüşmelerimden sonra bu üniversitede göreve başlamam kesinleşince "Bol Kepçe"deki keyifli ve karın doyurucu mesleği bırakmak zorunda kaldım. Bu işte iki-üç hafta, belki biraz daha fazla çalıştım. Ayrıldıktan sonra lokantayla ilgimi kesmedim. Lokanta kapanıncaya kadar arada bir ugrayıp kuru fasulya yemeyi sürdürdüm. Bu işi yaparken çok ciddi bir hayat dersi daha aldım : Lokantada iyi müşteri olabilmek için lokantada çalışmışlık, garsonluk yapmışlık belirleyicidir.

Bu sırada Rüstem ve Françoise yeni mekanlarında raflarla, kitaplıklarla, vitrinle hesaplaşıyor, mekan hakiki bir kitabevine dönüşüyordu. Türkiye'den kitaplar akıyordu. Fransa'da Türkiye üzerine yazılmış olanlar ve bizim ustalardan çeviriler de...

O günlerde kitabevi için Selçuk Demirel'in çizdiği harikülade kartvizitte gittikçe gelişen, genişleyen kitap türleri şöyle sıralandı :

Yerli ve çeviri romanlar. Bilimsel kitaplar. Çocuk kitapları. Edebiyat ve sanat dergileri. Çeşitli periyodik yayınlar. Şiir ve sanat kitapları. Sözlükler. Fransızca yardımcı kitaplar. Yemek kitapları. Plak. Kaset. Kartpostal ve afişler.

Her derde deva her türlü kitap ve derginin yanına hemen sonra Avrupa'da da yayınlanmaya başlayan günlük gazetelerimiz eklendi.

Nisan 1983'den Eylül 1983'e altı ay kadar, acılı, hüznü, kimi kez yarı aç yarı tok ve beş parasız ama arkadaşların dayanışması,

katkısı ve yardımıyla özgür ve güzel günler yaşadık. Önemli olan da buydu ve her zaman budur : Onurlu ve özgürce yaşamak. Biz bunu yapabildik. Yenilmedik. Teslim olmadık : Ne YÖK'e, ne sistemine, ne de onu başa bela edenlere. Kimseye muhtaç olmadık. Ne mutlu bize. Bu alanda onları yendik.

Eylül 1983'ten itibaren bütün zamanımı öğretim üyeliğine ayırdım diyebilirim : Okumak, yazmak, ders ve seminerlerimi hazırlamak, öğrencilerimle uğraşmak, onlara araştırmalarında yol göstermek işine. Bu vesileyle ve daha iyi koşullarda çalışabilmek umuduyla yeni bir ev tutmak gerekti. Yukarıda sözünü ettiğim Françoise'in doğduğu işçi yoğun kentte, Boulogne-Billancourt'ta, bir apartmana taşındık.

Yaz tatili için Türkiye'ye otomobille giden fransız dostlar dönüşte birkaç karton kutuda ülkedeki kitaplarımdan bir bölümü, bilhassa epey hacimli doktora tezim ve doçentlik tezimden birer örneği ve bilimsel kitaplarımı, yayınlarımı ve benzeri malzemeyi getirince evdeki büromu biraz daha işe yarar hale dönüştürmeye başladım. Raflar raflara eklendi. Bu böyle sürdü. Kitaplar, dergiler, gazeteler birikti. Yazmak hastalığım gittikçe arttı.

Doktora düzeyinde tez hazırlayan, araştırma yapan öğrencilerim arasında fransızlar, faslılar, cezayirli, tunuslular, iranlılar, iraklılar, yunanlılar, kürtler, türkler vardı. Kadın ve erkek tümü bu işe ciddiyetle sarılıyordu. Zaman içinde türklerden biri muhasebeciliği tercih etti, doktoradan vazgeçti, zengin oldu. Kürtlerden biri lokantacılığı seçti, o da zengin oldu. Diğerleri bilimsel çalışmalarını sürdürdüler. Türk öğrencilerimden birkaçı ülkeye dönüp öğretim üyesi oldu...



BİR PAZAR SABAHINDA RUE DE L'ÉCHIQUEIER

BİR TANIK

Burada Paris'in 10. ilçesinde o günlerde oluşmak üzere olan "Küçük Türkiye"sine, Özgül Kitabevi'ne, Rüstem'e, bizlere, "aydınlara" ilişkin izlenim, gözlem ve özelliklerin kimini, 1980'lerin ilk yarısında Paris'te bir süre yaşayan, öğrencilerim arasında kendine özgü bir yeri bulunan Hasan Basri Gürses'in 1993'te yayınladığı bir yazısından aldığım tanıklığıyla zenginleştirdiğim Aralık 2009'da yazdığım bir makalemden parçalarla yansıtmak istiyorum :

1980'li yılların ortasındaydık. Bir akşam üzeri Paris VII. Üniversite'si Tarih Coğrafya ve Toplumsal Bilimler Fakültesi'ndeki büromun kapısı tıklatıldı. Büroma giren uzun ve ince, filinta delikanlı ile kafalarımız hemen birbirine uydu ve hemen anlaştık. Nasıl anlaşmazsınız, hayatını sosyalizme adanmış, bu mütevazı,

sessiz, derin ve içten samimiyetle çoşkulu militan benden biraz gençti ama neredeyse aynı şeyleri yaşamış, aynı şeyleri paylaşmıştık. O İstanbul'da, ben Ankara'dayken.

1960'ların başından itibaren sosyalist hareket içindeki çalışmaları, sosyalist gençlik içinde daha sonra eşi olacak sevimli insan Fulya Gürses ile birlikte yaptıkları, Türkiye İşçi Partisi, İstanbul Üniversitesi ve İstanbul kenti ve işçi sınıfı içindeki çalışmaları ve ortak birçok tanıdığımızın da bulunması sonucu kafa dengi olmamız kaçınılmazdı. Öyle de oldu.

Hasan Basri Gürses çok efendi bir insandı. O akşam üzeri bir süre sohbet ettikten sonra doktorası için benimle çalışmasına ve bu amaçla bizim fakülteye kayıt yaptırmasına karar verdik. Kaydını birkaç gün sonra yaptı.

Artık Paris'te öğrenciydi. Doktora düzeyinde seminerlerimi ve birlikte saptadığımız diğer öğretim üyesi arkadaşlarımın seminerlerini düzenli bir biçimde izledi. Çok iyi bir insan olarak bütün öğretim üyesi takımına kendini sevdirdi. Özel bir şey yaparak değil. Sadece kendisi olarak. Evet sadece kendisi olarak İstanbul efendiliğini nazik bir biçimde Fakülte koridorlarında ve dersliklerinde dolaştırdı. O bizden öğrendi. Biz de ondan.

Geçimini nasıl sağlıyordu bir türlü bilemedik. Merak etmemek te elde değildi. Çünkü sanki çok iyi geçinemiyordu. Çok iyi beslenemiyordu. Ama hiç kimseye minnet etmeden yaşamayı kendisine ilke edinmiş inançlılığı içinde yaşamını sürdürdü. Kimseden bir şey istediğini duymadım. Kimse için kötü laf ettiğini de işitmedim.

Okudu. Yazdı. Araştırdı. Dinledi. Çok iyi dinliyordu Hasan Basri. Yazdı. Okudu...

Hep aynı parka. Hep aynı dinginlik. Hep aynı Hasan Basri...

Sonra sıkıldı Paris'ten ve Paris'te gördüklerinden. Sadece bu da değil : Ailesini özledi. Mahallesini. İstanbul'unu. Ülkesini. Bir gün oturup uzun boylu sohbet ettik. Ve Hasan Basri Paris'e elveda dedi. Bir daha geldiğinde görüşürüz dedim. "Bir daha gelmem Hocam" dedi. Sevmedi buraları. Kendine göre haklı nedenleri vardı mutlaka. Kişisel tercihinin elbette saygı göstermek lazımdı. Biz de öyle yaptık. Bir gün oturup bir bira içtik mi ? Anımsamıyorum Bir gün oturup kuru fasulye pilav yedik mi ? Belki. Ama emin değilim.

Hasan Basri geldiği gibi gitti : Sessizce. En mütevazı haliyle.

Ayrılırken "Hocam kitaplarını yayınlamak isterim" dedi. Çünkü Hasan ülkeye dönüşünde yayınevi kuracaktı. Böyle karar almıştı. Ve kurdu da. Ve bana haber de saldı. "Tamam Hocam, kitaplarını yayınlatabilirim."

Evet Hasan Basri Gürses Sosyalist Yayınları kurdu. Ve sözünü tuttu. Mayıs 1980'de okuyucuya sunulan Grev isimli kitabımın ikinci baskısını yayınladı. Türkiye'de İşçi Hareketi (Yazılar-Belgeler) isimli kitabımı da. Aralık 1993'te iki kitap ta okuyucuyla buluştu. Sadece ve sadece Hasan Basri'nin gayretiyle oldu bu işler.

Şimdi hem Hasan Basri'yi anmak, hem Parisli günlerine bir parça bile olsa ışık tutabilmek ve aynı zamanda "Küçük Türkiye"de o günlerdeki "aydın"ların duruşu ile göçmenlerin, "mültecilerin" yaşam ve çalışma koşulları konusundaki kısa ama aynı zamanda sıkı ve sahici analizini sergilemek arzusuyla, ikinci kitabıma, benim haberim olmadan, yazdığı ve başlığını "Okuyucuya sunuş" koyduğu (s. 5-6) iki sayfalık metinden birkaç satırı sizlerle paylaşmak isterim :

"Sosyalist Yayınlar olarak Türkiye İşçi Hareketi başlıklı yeni bir diziyeye başlıyoruz. Bu dizinin ilk kitapları olarak Prof. Dr. M. Şehmus

Güzel'in dizinin konusuna başlangıç oluşturacak iki araştırma-incelemesini yayınlıyoruz : Türkiye'de İşçi Hareketi (Yazılar-Belgeler) ile Grev, Grevin Yapısal ve İşlevsel Açından İrdelenmesine Katkı.

Bu kitaplar konuları ve Şehmus Hoca'nın konulara titiz ve sıcak yaklaşımı nedeniyle, yayınevimizin nitelik ve amacına da son derece uygun düşüyor.

(...)

Şehmus Hoca'nın kitapları öğrenmeye ve bilgilenmeye değer verip seven her kesimden okuyucuya hitap edebilmektedir. Bu nedenle sadece konunun uzmanlarının değil, üniversite öğrencilerinin, sendikacıların ve özellikle ilerici ve bilinçli öncü işçilerle emekçilerin ilgisini çekeceğine ve onlara yararlı olacağına inanıyoruz.

Günümüzde ciddi ve toplumcu konular özellikle de 'aydın'lardan rağbet görmüyor. Aydınlarımız kitlesel ve koşulsuz biçimde sermayenin ve serbest piyasanın hizmetine koşulmuşlardır. Bazı akademisyenler geçmiş yıllarda sosyalist 'teorisyen'lik yaparken 'bilimsel eleştiriye tabi tuttıkları işbirlikçi tekelci sermayenin' Babialı'nın 'boyalı basın'ında, emperyalist burjuva kültürünün üreticiliğini ve danışmanlığını üstlendiler. Anadolu halkının bağrından çıkmış 'seçkinler'e katılmış bazı 'toplumcu' aydınlar ise ülkemizdeki askeri darbelerin, işkencelerin, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri darbelerince yapılan anti-demokratik yasaların ve emperyalizme çok yönlü bağımlılığın gerçek sebebi ve nedeni olan işbirlikçi tekelci burjuvaların başlarını azizleştirip överek 'senyör' reklâmcılığı yapmakta.

Bu nedenle Şehmus Hoca'nın 'aykırı-karşı aydın' niteliğinden hareketle bu konuda birşeylere değinmekten kendimi alıkoyamıyorum. Belki de beni bu sunuşu yazmaya iten şey budur.

1984-1985 yıllarında Paris'te tanık olduğum bir gerçeği dile getirmekten kendimi alamıyorum. Olay şu :

Varlığını öğrendiğim Strasbourg-Saint-Denis bölgesindeki Özgür (Özgül olmalı. MŞG) Kitabevi'ne gittim. Paris'teki tek Türk kitapçısıydı. Türkiye'deki kitapların çoğu burada bulunuyor ve yayınlanan dergiler de düzenli geliyordu. Kitabevi sahibine Paris'te yaşadıklarını bildiğim Türkiyeli aydınları sordum. Cevabı son derece şaşırtıcıydı. 'Türkiye'den aydınların hiçbirisi buraya ve bu bölgeye kesinlikle gelmez. Yalnız Şehmus Güzel isimli bir arkadaş var, kitabevine o geliyor.'

Kitabevi sahibine 'Peki burası Paris'teki tek Türk kitapçısı ve onlar da aydın, niçin gelmezler?'" diye sordum. Bu seferki cevabı ise sadece şaşırtıcı değil, son derece üzücü ve düşündürücüydü: 'Bu bölgede Türkler yaşadığı için gelmezler. Çünkü onlar Türklerin buradaki hallerinden utanırlar.'

O yıllarda Avrupa'nın birçok yerinde olduğu gibi Paris'te de Türkiye'den gelmiş çok sayıda insan vardı. Bunların binlercesi yasal ya da kaçak olarak en düşük ücretle çalışan, en zor ve pis işleri yapan, horlanan ve sürekli olarak işten ve Fransa'dan atılmakla tehdit edilen işçilerdi. Binlercesi de 12 Eylül Faşizmi'nin yurtdışına püskürttüğü 'mülteciler'di. Gerek işçiler gerekse mülteciler dilini ve yasalarını bilmedikleri ve benimsenmedikleri bu ülkede yaşam kavgası veriyorlardı. Bu işçi ve mültecilerin büyük bir bölümü Saint-Denis bölgesinde toplanmışlardı. Bu bölge adeta bir Türk mahallesi idi. Yabancı bir ülkede son derece olumsuz, baskı, korku ve kuşkuyla çevrilmiş bir ortamda yaşamının sorunlarını ve sonuçlarını sineye çeken bu insanların her türlü

yardıma ihtiyacı vardı. Ve bu insanlara “insanca” yaklaşip yardımcı olabilecek kesimlerin başında da kendi ülkelerinin sözkonusu ‘aydınları’ geliyordu.

Şehmus Hoca’yı işte bu yıllarda ve böyle bir ortamda tanıdım. Paris VII. Üniversitesi’ndeki derslerine devam ettiğim süreçte, Türkiye’den ve üçüncü dünya ülkelerinden gelmiş öğrencilere ve başkalarına ayırım gözetmeyen sıcak ilgi ve yardımlarına tanık oldum.

İşçi ve emekçi sınıfları doğrudan ilgilendiren konularda birçok aydın yazı ve kitap yayınlıyor. Ancak, asıl önemli olan, işçi ve emekçi sınıfları ilgilendiren konularda yazmanın da ötesinde, düşünce ve tavırla da emekçi sınıfların yanında saf tutmak, bunu her hal ve şartta sürekli kılabilmeğdir. İşte Şehmus Hoca sayısı günümüzde azalmış böyle aydınlardan biridir. O hâlâ emekçi sınıfların ve ilerici oluşumların yanında yer alıyor. Yurtdışında olmasına rağmen kafası ve yüreğiyle aramızda yaşıyor.

Yazıları da bunun tanıklarındır. Bu sunuşu kendisinin izni ve bilgisi olmadan yazdığım için hoşgörüsüne sığınıyorum. Zira ısrarına karşın kitaplarına koymak için bir kısa biyografi yazdıramadım. (...)”

Hasan Basri bizzat kendisi de kitaplar hazırlayıp okuyucuyla buluşturdu : Örneğin Şefik Hüsnü Deymer, örneğin eşi 4 Mayıs 2003’te genç yaşta aramızdan ayrılan Fulya Gürses ile birlikte yazdıkları Dünyada ve Türkiye’de Gençlik en çok bilinenlerdir.

Hasan Basri ve eşi Sosyalist Yayınlar ile sosyalist hareketin tarihini, yapanları ve teorisyenleriyle birlikte, en geniş okuyucu kitlesine ulaştırmayı amaçladılar. Bu konuda azınsanamayacak işler de yaptılar. Onca sınırlı olanaklarına rağmen bunca iş çıkarmış

olmaları şimdi hayranlık kaynağıdır. Her ikisinin de ne kadar özverili ve çalışkan olduğunu anlatmak kolay olmayacak.

19 Mart 2009'da ajanslar Hasan Basri Gürses'in vefat ettiğini duyurdular. Bu apaçık bir haksızlıktı. Bu kadar çalışkan ve fedekâr bir insanın o yaşta çekilip sevenlerinin elinden alınması haksızlıktı evet.

Hasan Basri Gürses işçi ve emekçilerin çığıllıklarında yaşayacaktır. Burada ve orada.

İşin elbette en ilginç tarafı da, onun vefat haberini aldığım günde, 19 Mart 2009'da, Fransa'da hayat pahalılığını kınamak, ücretlerin artırılmasını istemek ve iş garantisi için iki milyon kadar emekçinin katıldığı ülke düzeyinde ikiyüzden çok gösteri ve yürüyüşün yapılması ve sadece Paris'teki gösteri ve yürüyüşte 300.000 kadar insanın, kadın ve erkeğin yürümesidir. Hasan Basri Paris'te olsaydı gösteri ve yürüyüşte birlikte katılır, birlikte yürürdük. O gelemeydi, Republique'ten Nation'a onsuz yürüdük, ama anısı, anlattıkları ve yazdıkları bizimleydi. Bu da bize yeter.

Hasan Basri Gürses iyi bir militan, yayıncı ve düşünür olarak kalacak akıllarda. Onun düşünce dünyasına katkıları ise mutlaka özel ve ayrıntılı bir inceleme gerektiriyor. Unutulmaması gereken bir isim olarak yazıldı Türkiye siyaset sözlüğüne. (21 aralık 2009'da insanokur.org'da yayınlandı.)

Bu ilk günler ve yıllar geçtikten sonra, "Küçük Türkiye"ye ve Kitabevi'ne aydınların ayağı zaman içinde alıştı. Örneklerini aşağıda göreceğiz.

FAHRİ KONSOLOS

Denklemimiz az bilinmeyenlerdendir. Hatta çok kolaydır artık : Paris'i bilen Özgül Kitabevi'ni de, Rüstem'i de, Françoise'ı da bilir. Bunun tersi de geçerlidir. Sadece Paris'te ve Fransa'da değil. Ülkede de :

Esentepe'den, Dikili'den, Bergama'dan, İzmir'den, İstanbul'dan, Samsun'dan, Kütahya'dan, Mugla'dan, Ankara'dan bir kişi yola çıkar. Cebinde "adres" olarak üç kelime bulunur: Kitapçı Rüstem Paris.

Yolcu Paris'e varır. Gare de Lyon'da iner trenden. Türkçe konuşan ilk adama sorar "Kitapçı Rüstem'i tanıyor musun?". Adam, "Evet, der, ben de zaten ona gidiyorum."

Adam yolcuyla elinden tutar, metro istasyonuna birlikte inerler. Metro biletlerini Adam satın alır. Metroya birlikte binerler. Strasbourg-Saint-Denis veya Bonne-Nouvelle ("İyi Haber") durağında metrodan birlikte inerler. İki adım atarlar ve pat diye kendilerini Librairie Özgül Kitabevi'nde bulurlar. İşte Rüstem, işte Françoise.

Onlarca belki yüzlerce insan Paris'e böyle varmış, Rüstem'i ve Françoise'ı böyle bulmuştur.

Kendi yaşamından deneyimli Rüstem gurbete adım atanların dertlerini iyi bilir. Aç olanların karınlarını doyurur. Evini onlara açar. Sigara içenlerin cebine sigara paketini sıkıştırır. Cep harçlığı katar. "Kahvede, barda dikilip, cafe içersen, bulunsun" der. Rüstem Paris'teki ilk günlerinde yaşadıklarını anımsar. Evi Esentepe Otel'i'ne bile dönüşebilir. Rüstem evinin kapısını hep açık tutar. Yurttaşım baş göz üstüne.

Yurduyla yurttaşlarıyla ilgisini hep geliştirir, coğrafyasını her gün biraz daha genişletir.

Zaman zaman ülkedeki değişik kent, kasaba ve köylerdeki mütevazi kitaplıklara kutular dolusu kitap yardımlarını da yazayım.

Bir süre sonra yayın işlerine bile başladılar. Birazdan anlatacağım.

Ama yaptıklarının tümünün dökümünü yapmak kolay iş değil.

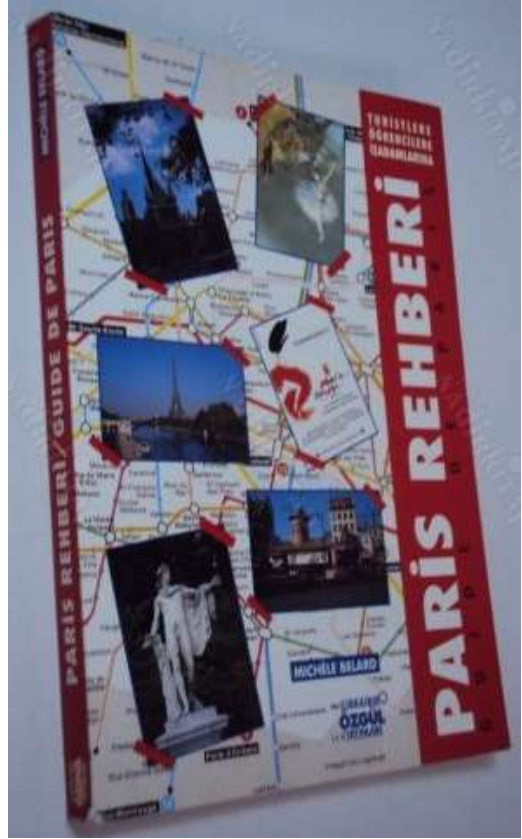
Romanı yazılacak kahramanlar karşısında olduğumuz ise çoktan belli.

YAYINEVİ

1990'ların başında Rüstem ve Françoise öteden beri taşıdıkları bir rüyayı, bir arzuyu daha gerçekleştirmek için kolları sıvadılar: Kitap yayınlamak işine giriştiler.

Paris Rehberi isimli kitabın yayını ile başladılar. O dönemde Kitabevi'ne ugradığım akşam saatlerinde her ikisiyle kimi gün saatlerce bu işi konuştuk. Paris Rehberi-Guide de Paris 1993'te yayınlandı. Editions Librairie Özgül Kitabevi veya sadece Librairie Özgül Editions böyle doğdu.

Bunu Selçuk Demirel'in Graffiches-Grafiş 1974-1994 isimli şık çalışması izledi. Çok büyük boyutta (32x24x1 cm), renkli ve siyah beyaz, afiş, kitap kapağı, logo, kolaj, davetiye, kart, resim, desen, karikatür ve harikatürlerle bezenmiş 128 sayfalık eserin önsözü Le Monde Diplomatique'in yazı işleri müdürü Ignacio Ramonet imzasını taşıyor. Türkçe ve Fransızca iki dilli yapıt "Abidin Dino, Yavuzer Çetinkaya ve İbrahim Niyazioğlu'nun Anılarına" adanmıştır. Arka kapakta Abidin Dino'nun Şubat

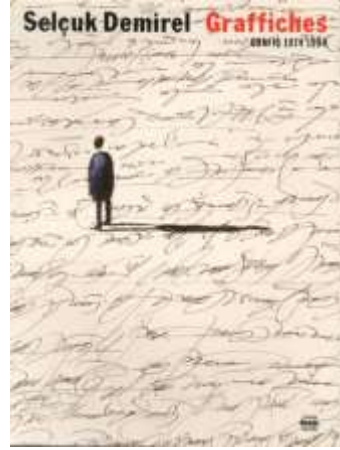


1983'te Selçuk ve eseri üzerine yazdığı metinden bir paragraf yer alıyor.

Hediye olarak sunulabilecek kitaplar arasında sayılmalı. Gerçek bir hazine.

Bu iki çalışmayı 2006'da Mehmet Konuk'un türkçeden fransızcaya çevirisiyle sunulan şu iki kitap izledi: Hasan Kudar'ın Un Troyen à Paris, Mustafa Olpak'ın Kenya-Crete-İstanbul, Biographie d'une Famille d'Esclaves.

Oniki-onüç yılda epey koşturmaca, çaba ve çalışma ile okuyucuya sunulan bu yapıtlar istenen sonucu vermedi. Medya organlarından bir-ikisinde tanıtıcı şeyler yayınlandı ama okuyucu beklenen, umut edilen ilgiyi maalesef göstermedi.



Başka birçok etkenin de araya girmesi üzerine Rüstem ve Françoise yayıncılık işini yavaş yavaş terktiler.

BUZUL ÇAĞI POLİTİKALARI

Ama daha önce ve işler yolundayken, Mart 2005'te, Rüstem ve ben ortaklaşa bir kitap çalışmasına başladık. İkimizin de beğenerek okuduğumuz, İsaac Asimov ve Philip K. Dick'in romanları ve öyküleri en başta, bilim-kurgu romanlarının ve filmlerinin etkisiyle bu alanda bir denemeye giriştik. "Yeni buzul çağı geliyor, gelebilir, gelecek" tartışmaları içindeyken epey ciddi makale, kitap, dergi ve gazete okuduk. Filmler ve belgeseller izledik. Notlar aldık. Küçük büyük paragraflar yazdık. Henüz yayınlamadığım makaleler de.

Aylar, yıllar geçerken, defalarca saatler süren fikir alış-verişi yaptık, okuduklarımızı paylaştık. Epey tartıştık. Konuştuklarımızı teybe kaydettim. Kasetleri tek tek çözdüm, metinlerini yayınlamaya hazır hale getirdim.

İlk günlerde kitabın ismini İster İnan İster İnanma koymuştuk. Sonra iş biraz ilerleyince ve biraz daha ciddileşince başlık olarak Buzul Çağı Politikaları'nı seçtik. Ama buzulların eriyip, göllerin, nehirlerin, denizlerin, okyanusların "taşıp" yeryüzünü kapsamasının ve etkilerinin sonuçlarını tam anlamıyla çözmeden, sonrasını, buzul çağından çıkışın (Çıkılacak mı?) nasıl olacağını, nerede başlayacağını açıklayamadan, (başka binbir derdin ve meselenin de araya girmesi nedeniyle), çalışmamızı, başka bir gün yeniden başlarız diyerek, yarıda bıraktık. Bütün belgelerimi, fotokopilerimi, notlarımı, kasetleri çözerek yazdığım metinleri, bilim-kurgu romanlarından bu konuya ilişkin olanları, ne varsa tümünü ve tamamını orta boy bir karton kutuya onbir-oniki yıl kadar önce doldurdum. Arşivime yerleştirdim. Bir gün bunları toparlayıp bir kitap veya ekitap biçiminde sunarsam bu yapıt aynı zamanda Rüstem'in alınterinin ve göz nurunun da eseri olacak. İsmi iki yazardan biri olarak hak ettiği yeri alacak. Bugünkü

sorunum o kadar düzenli olmama rağmen epey geniş arşivimde orta boy karton kutuyu nereye yerleştirdiğimi bir türlü bulamamamda. Bu 2023 yaz aylarında yeniden arayacağım, belki bu kez bulurum. O zaman yazdıklarımı tamamlamaya ve yayınlamaya söz veriyorum. Rüstem için.

Rüstem'le yayınlama konusunda bir tasarımı daha vardı. Rüstem benim ille Paris'te ve/veya Fransa'da iyi tanıdığım başka bir kentte, örneğin Tours'da, Aix-en-Provence'da, Marsilya'da, Angers'de, Evry'de geçecek serüvenleriyle sıkı bir detektif yaratmamı ve polisiye roman yazmamı istiyordu. Bu mesele de konuştuğumuz konular arasındaydı. Hatta detektifin veya polisin veya komiserin bir bayan olmasını bile düşünmüştük. Ortaklaşa kararlaştırmıştık. Hatta o günlerde iri-yarı, esmer kıvrık saçları beline kadar inen, elleri kocaman, parmakları kocaman bir kadın dostumuzdan esinlenerek bayan detektifin, polisin veya komiserin tipini çizmiştim/yazmıştım. Bu amaçla epey polisiye roman da okudum.

Polisiye romanları anlatan çok uzun makaleler döktürdüm ama polisiye roman yazmaya kalkmadım. (Bu konuda ekitap.com sitesinde hediye olarak sunduğumuz Kitap Sevgisi ekitapları dizisinde Allo Polis! başlıklı ekitabıma bakılabilir.) Cinayetsiz, katilsiz, öldürmesiz polisiye roman veya öykü yazabilirsem belki bir gün başlarım ama şimdilik böyle bir niyetim yoktur. Bütün komiserliklere iletiyorum. Rüstem'e de daha önce söylemişim. Haberi var.

Yayıncılık yanında kitap tanıtımı için de elinden gelen gayreti gösterdi Rüstem. Bu amaçla Kitabevi'nde imza günü, sohbet toplantısı, okuma günü ve geceleri düzenledi. Düzenlenmesi için koşturdu.



Bir imza gününde dostlarımla : Sağımdan itibaren: Mehmet Başbak, Babür Kuzucuoğlu, Sevgül Can, Gaye Petek, Ali Rıza Ak, Ugur Hüküm, Defne Gürsoy, Saffet Dolu, Ahmet Nesin, Müslüm Utku, Mustafa Aslandođdu, Françoise Rastoix.

Rüstem istisnai bir tipti. Küçük Türkiye'nin önemli figürlerinden biriydi. Bu özelliklerini ve kitaplarımızı tanıtmak için düzenlediği, düzenlenmesine ön ayak olduğu imza günlerinden kimi anılarımı burada aktarmak istiyorum.

Özgül Kitabevi'nin yurttaşlarımız arasında oynadığı çekim merkezi rolünü vurgulayabilmek, Paris'te yaşayan, çalışan, yazan ve okuyan veya gelip-geçmiş tanıdıklardan birkaçını anmak umuduyla da imza günlerimize ilişkin söyleşilerimden ve makalelerimden birkaç parçayı kısaltarak sunmak istiyorum. Önce genç bir gazeteci Zahide Mavi ile yaptığım söyleşiyi başlıyorum :

OCAK 2005'TEKİ MANZARADAN BİR GÖRÜNTÜ: 8 OCAK 2005, SOHBET : DÜNDEN VE BUGÜNDE

Yazar, gazeteci ve öğretim üyesi M. Şehmus Güzel ile Paris'teki Özgül Kitabevi'nde cumartesi 8 ocak 2005'te düzenlenen "İmza Günü"nde görüştük. Kısa bir söyleşi yaptık. Buyurun sohbetimize:

Zahide Mavi (ZM) : İmza gününüz nasıl geçiyor? İzlenimleriniz nelerdir?

M. Şehmus Güzel (MŞG) : Sizin de gördüğünüz gibi çok canlı geçiyor. Çok canlı ve çok renkli. Gençler var, daha az gençler var ve bizim gibi artık ellili yaşlarının sonbaharını yaşıyanlar var.

Analar ve babalar, çocukları ve hatta torunlarıyla biraraya gelmek ve dertleşmek, söyleşmek olanağı buldular. Bu tür biraraya gelmeler aynı zamanda kuşakların karışımı, kuşakların tanışması şansını yakalamamıza elverdiği için çok önemli. Son derece sevimli.

Daha birkaç yıl önce ana ve babasının çocuk arabasında gezdirdiği çocuklarımızı bugün bu vesileyle birer sevimli genç bayan, birer delikanlı olarak görmek beni gerçekten duygulandırdı. Akıl almayacak derecede duygulu olduğumu bilmem burada söylesem mi? Evet duyguluyum ve zaten yazarlığın ilk kilometre taşları büyük olasılıkla duygulardan ve duyguların yoğunlaşmasından geçiyor. Bizzat saptadığınız gibi şiir bile yazmışım. Yazmışım diyorum çünkü bunlar aslında şiir gibi değil birer şaka gibi okunmalı. Çünkü şair olmak kolay değil. Elbette. Ama kimi duyguların açıklanması için de şiirden başka yolumuz da yok.

ZM : Neden Özgül Kitabevi'nde?

MŞG : Çok yerinde bir soru; ben de zaten oraya gelmek istiyordum: Bir Fransız bayan Françoise Rastoix ve bir Türk delikanlısı Rüstem Güçüyener, Paris'te birbirine aşık olduktan sonra ortak ilgi odaklarının kitap ve kitapçılıkta birleştiğini fark ettiler ve Mayıs 1982'de Paris'teki ilk Türk Kitabevi'ni kurdular. Bu öngörü ve bu cesaret herkesi şaşırttı. Birçoğumuz bu "işin" kısa ömürlü olacağını sandık. Kimi kötü dilliler "Kitapçılık mı? O da iş mi?" bile dedi.

Rüstem ve Françoise kararlı bir biçimde yürüdüler : Çok zor anlar yaşadılar ama dayandılar. Umutlarını yitirmeden. Ve bu kitapevi Paris'in kültür, buluşma, fikir alış-verişi yapmak ve karşılaşmak mekanlarından biri biçimine dönüştü. "Küçük Türkiye"nin tam kalbinde biraraya gelmek, sohbet etmek, buluşmak için sevimli bir mekan. Kimler geçmedi ki buradan : Abidin Dino, Remzi Raşa gibi ressamlarımız, Aziz Nesin, Taner Timur, Hasan Kudar gibi yazarlarımız, bilim adamlarımız, gazetecilerimiz. Adlarını anmadıklarım unutulduklarını sanmasınlar lütfen. Liste çok uzun sürebilir çünkü aksi halde.

Evet Rüstem ve Françoise 23 yıldır hizmet veriyorlar : Bin bir teşekkürü hak ediyorlar: Cesaretleri, hoşgörülen ve iyimserlikleriyle.

Burası aynı zamanda bir başvuru makamı gibidir : Birkaç saat içinde gelip bir şey soranların çetelesi tutulsa bir ülke manzarası çıkar.

Burada birkaç gün oturup dinlesek ve izlesek iki-üç roman yazılabilir.

İşte bütün bu açılardan bakılınca böylesi bir "imza günü" için en uygun yer burası olabilirdi. Başka bir mekan değil.

Nitekim yanılmadık. O kadar insanı başka nerede biraraya toplayabilirdik? Herkes geldi : Çünkü kapımız bütün vatandaşlarımıza açıktı. Mevlana Kapısı gibi. Her meslekten, her gruptan, her kasaba ve kentten insanlarımız geldiler. Bu aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarımızın, bizim vatandaşlarımızın, Avrupa Birliği'nin (AB) "içinde" ve "bağrında" olduğunun da gözler önüne serilmesi idi. Gözler önüne serilmesidir.

Evet "Biz buradayız ve burada kalacağız !" demenin en açık ve şairsele biçimde dillendirilmesidir bu.

Herkese bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Hem kendi adıma hem de böylesi güzel bir manzara çizerek AB içinde yerimizin sağlam olduğunu ispat ettikleri için.

ZM : AB ve genel olarak Avrupa'daki Türkler hakkında neler düşünüyorsunuz?

MŞG : Bu konudaki kimi görüşlerimi Rıhtımda Olü Var ile Bu İşyerinde İnşaat Var isimli çalışmalarında sunmaya uğraştım. Burada kısaca şunu söylemek isterim : Fransa'da artık yerleşen, meslek sahibi olan, çoluk-çocuk sahibi olan, bizim gibi dede bile olanlarımız var. Evet Paris'e geldik. Paris'e aşık olduk. Paris'te aşık da olduk. Ve kaldık. Yineliyorum : Paris'te Âşık bile olduk : Şiir yazmamız ondan.

Ama ülkemizi, köy, kasaba ve kentlerimizi de unutmamalıyız. Hani o top oynadığımız tozlu sokaklar, (ç)akıl taşlı sahalar, bisikletle dolaştığımız bağ ve bahçe yollarımız var ya onları da öksüz bırakmamalıyız.

Yani gidip gidip gelmeliyiz.

Belki takımlarımızı toplayıp tümünden geri dönmek mümkün olmayabilir. Ama bizimkileri de unutmayalım : Kendi ana-babalarımızı, kendi dedelerimizi, ninelerimizi ve diğer akrabalarımızı unutmayalım.

Bugün kimi köylerimizde ana babalarımız, nene ve dedelerimiz öldüklerinde cenazelerini kaldırmak için adam bulunamadığını duyuyorum. Dönebilmek ülkeye ve orada da güzel evler inşa etmek. Ve güzel dükkanlar açmak. Çünkü AB'ye tam üyelik programlanmıştır gelecek günlerimizde; ve bizim, yani uzun yıllardır Paris'lerde, Fransa'larda yerleşmiş olanlarımızın, bu işte "dostluk köprüsü" rolünü oynama olanağımız var. Bu rolü çok iyi oynamalıyız diyorum. Bizden beklenen de budur : Hem buradakilerden hem de ülkede kalanlardan. Sılayı unutmamalıyız. Gurbette yaşamak daha güzel ve daha farklı olsa bile. Çünkü oraların ve orada bıraktıklarınızın bize ihtiyacı var.

ZM : AB'ye bakış açınızı biraz daha açıklayabilir misiniz?

MŞG : Memnuniyetle. Bizde genel olarak "AB'ye girersek onlara neler verebiliriz ?" sorusu soruluyor. Fransa'da ise "Bize neler verebilirler ?" sorusunu soruyorlar. Evet bence meseleye biraz da Paris'ten bakmak lazım.

Fransa Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Jacques Chirac 14 Aralık 2004'te TF1'deki sohbetinde bu konuda gerçek bir devlet adamı olarak konuştu ve şunları belirtti : "Kuzey Amerika, Çin ve Hindistan gibi büyük devletler topluluğu karşısında AB'nin Türkiye gibi nüfusu çok, demokrasisi göreceli olarak gelişmiş ve ekonomisi iyi yolda bir devlete ihtiyacı vardır."

Evet konu bu kadar açık.

Meseleye jeostratejik, yani coğrafi ve devletlerarası güç dengeleri açısından baktığımız zaman AB'nin Türkiye'ye ihtiyacı olduğu ortaya çıkıyor.

Türkiye'nin de AB'ye ihtiyacı var. Aç ve yoksul olduğu için değil. Asla! Bugün kendi kendine yetecek kaynaklara sahip ender ülkelerden biri de Türkiye'dir. Ama artık devletler biraraya gelirken ve daha güçlü birlikler kurarken Türkiye'nin de tercihini yapması kaçınılmazdı. 1850'lerden bu yana yüzünü "Batı"ya, bilhassa Avrupa'ya, çevirmiş olan Türkiye en doğal biçimde AB içinde yer almalıdır : Elbette diğer üyelerle aynı, eşit, adil, özgür, kardeş statüde. Yani ayrısı gayrısı olmadan.

İşte bu çerçevede Fransa, Almanya ve diğer üye devletlerde yaşayan, ekmek paralarını kazanan ve bu devletlerin ekonomilerine yıllardan beri çok önemli ve çok belirleyici katkılarda bulunan ve sayıları kimi rakamlara göre beş milyona ulaşan Avrupalı vatandaşlarımız birincil rollere adaylar. Gördüğüm kadarıyla bu rolü oynamak için de ellerinde önemli kozları bulunuyor.

ZM : Ne gibi kozlarımız var?

MŞG : Bakın kadınlarımıza. Her işkolunda çalışıyorlar. Buradakilerden söz ediyorum. İşte ortada "Küçük Türkiye" adını taktığımız mahallede bir dolaşmak yeter : Lokantalarda, turizm şirketlerinde, sigorta ve avukatlık bürolarında, muhasebe işlerini yapanlarda ve danışmanlık şirketlerinde işlerin yürütücüleri kimler? Kadınlar. "Bizim kadınlarımız".

Bakın örneğin bugünkü "imza günü"ne altı gazeteci geldi : Bunların ikisi bayan.

Bu hiç te göz ardı edilmemeli.

Kadınlarımız ve burada okuyan, burada kültürel birikimlerini pekiştiren gençlerimiz gelecek için umutlu ve mutlu olmamız için bize göz kırıyorlar. Hepsine yolunuz açık olsun diyorum : Yine bir gün mutlaka bir mekanda karşılaşırız. İki satır söyleşmek, bir bardak bir şey içmek için.

23 NİSAN 2010'DE BİR İMZA GÜNÜ VE GECESİ KİTAP SEVGİSİYLE

Paris'te “Küçük Türkiye” ismini taktığımız “bizim mahallenin” tam orta yerinde Özgül Kitabevi. Burada 1982'den bu yana Türkiye üzerine kitap, dergi, gazete satmak işini inat mı inat yürüten iki kişi var : Françoise Rastoix ve Rüstem Gücüyener. İnadı soyismindan belli Rüstem'in. 23 Nisan 2010 Cuma günü burada son aylarda yayınlanan şu üç kitabımın imza ve tanıtımı için saat 18'den itibaren bir kabul düzenledik :

“Fahri Petek: Bir Hayat, Üç Can”,

“Söyleşiler : Vir-Gül-Üne Dokunmadan”,

“Ergani Yürüyor”.

O gün Rüstem ve Françoise'la kitabevine çeki düzen verdikten sonra saat 17'den itibaren beklemeye başladık. Hem sohbet ediyoruz, hem o sırada gelip şu veya bu kitabı soranlarla konuşuyoruz, dertleşiyoruz, derdi olanların derdini dinliyor, arzu edenlere bir-iki tavsiyemizi sunuyoruz. Kimine kimi kitabı tavsiye ediyoruz...

Günün son müşterileri de gittikten sonra kendi aramızda “İmza ve tanıtım toplantısına ilk kim gelecek” diye bir yarışma düzenliyoruz. Tam biz bahis meselesinde tek tek öngörümüzü söyledikten sonra ilk davetlimiz geliyor :

Bu Mustafa Sevgi'dir. Yıllarca SİPA'da Gökşin Sipahioğlu'nun en yakın çalışma arkadaşlarından biri olarak uzun süre görev yapan Mustafa, epey bir aradan sonra, yeniden SİPA'ya dönmüş ve

yeniden fotoğraf çekmeye başlamış. Toplantı süresince en çok fotoğrafı o çekti nitekim.

Mustafa'yla hal hatır sorarken ve o gün vefat ettiğini öğrendiğimiz Mogollar'ın "Dedesi" ve yaşıtımız ve bir parça Parisli de sayılması gereken Engin Yörükoğlu'nu ve Mogollar'ın diğer müzisyenlerinden Sorbonne civarındaki cafelerde barmenlik yapanları ve hepsini andık. Umarım Bodrum'da, doğduğu ve yaşadığı diğer kentlerde de Engin Yörükoğlu ismi sokaklara, caddelere, meydanlara verilir artık.

M. Şehmus Güzel

İMZA/DEDİCACE vendredi/cuma 23 Avri/Nisan 2010, saat 18.00 h



ÖZGÜL KİTABEVİ, 15 rue de l'Echiquier 75010 Paris,

Metro: Bonne Nouvelle, Strasbourg St. Denis

01 42 46 56 01, librairieozgul@hotmail.com

Sohbetimiz derinleşmek üzereyken iki genç bayan kitabevine iki lale gibi giriverdi : "Merhaba, biz Plateforme dergisinden geliyoruz." Paris'te yayın hayatına yeni giren Plateforme ilk sayılarıyla son derece ilgi çeken epey kaliteli ve yararlı bir dergi. Hem haber ve söyleşilere yer veriyor, hem de kimi işletmenin reklamına. İlk sayısında Paris-Saint-Germain futbol takımında hücum oyuncusu Mevlüt Erdinç ile yapılan söyleşi son derece

ilginçti örneğin : Onun daha çocukken futbol yeteneklerinin keşfedilmesi ve sonrası, ailesinden ayrıldığı ilk günlerdeki yalnızlığı ve gelişmeler epey öğretici.

İki genç bayan gazeteci kitaplarını imzalayacak olan yazarla yani bendenizle söyleşi yapmak istediklerini söylediler. Kabul ettim. Ayak üstü ve ayak üstünde kısa ama son derece şirin bir söyleşi yaptık. Birçok fotoğraf çektiler. Birkaç kitabı hediye etmemi istediler, olur dedim. Hediye ettiğim ve imzaladığım kitapları derginin bilmece yarışmasında kazanan okuyucularına armağan olarak vereceklerini söylediler. Plafeforme dergisi okuyucularına bu kadar hizmet edebilirsem ne mutlu bana.

Genç gazetecilerden Selma Kaya şiir yazmayı ve okumayı sevdiğini söyleyince İkinci Şiirler kitabımdan iki adeti hemen hediye ettim. Birini onun için imzaladım. Dergide bir şiir sayfası açmalarının yararlı olacağını söyledim. Çünkü gurbette neredeyse herkes şiir yazıyor, mesele artık onların yayınlanabilmesini sağlamak. Önce gazete ve dergilerde ve sonra mutlaka kitaplarda. Kitap ve ekitap daha kalıcı ne de olsa. Her şey kitapları ve ekitapları sevdirmek için.

İki genç ve sevimli bayan gazeteci ile söyleşi yaparken gazeteci Saadet Oruç şipşirin kızı Evin ile geldi. Merhabalar gençlik. Hoşgeldin ilkbahar.

Evin'in babası Tolga çok uzakta değil. Tolga'nın yanında bir "Antep Gülü" kadar güleç ve bilge, Paris'te "Şişko" Bekir olarak ünlü, lokantacıların en proleteri ve en cömerti, emekli olduğundan beri "Rahat Dede" rollerinde son derece başarılı dostumuz.

Aynı anda Paris Kürt Enstitüsü'nün bilimsel işlerinden sorumlu İNALCO (Doğu Uygarlıkları ve Dilleri Ulusal Enstitüsü) Kürtçe Bölümü sorumlularından artık emekli ve o da rahat ama sürekli

çalışan ve hakikaten çalışkan Joyce Blau da davete katıldı. Joyce, Paris Kürt Enstitüsü'nde, Kardelen Yayınları'nca yeni yayınlanan ve Paris'e henüz ulaşamadığı için bugünkü imza gününde takdim edemediğim Devet-Ulustan Federasyona başlıklı kitabımın tanıtım konferansı ve imzasını Enstitü'de 22 Mayıs 2010'da yapacağımı bildirdiği Vedat Akter'in kendisine yazdığı "Prof. Dr. M. Şehmus Güzel'in konferansına katılmak için Almanya'dan enaz onbeş kişiyle gelirim" cümlesinin bulunduğu iletinin fotokopisini gösteriyor ve bana veriyor...

Başka gelenler oluyor... Kapımız her zamanki gibi herkese açık. Herkesle tek tek sarılıp öpüşüyorum. Kimini epeydir görmemişim, kimiyle ise daha birkaç gün önce beraber olmuşum. İşte kitap sevgisi ve kitap aşkı bizi yeniden biraraya getirebiliyor. Bu tür toplantıların en önemli özelliği de zaten burada : Buluşmak, biraraya gelmek, birkaç saati paylaşmak, birer veya ikişer veya daha fazla bardak şeyler içmek, şeyler atıştırmak ve anılarımız arasında gidip gelmek, gidip gelmek. Gidip. Gelmek. Gurbetten sılaya, sıladan gurbete. Ayaklarımız ve vücudumuz burada bu çok belli ama aklımız fikrimiz sılada. Bu her zaman çok belli olmasa bile böyle. Kesin.

Aaaaa yahu kapıdan giren Nedim değil mi ? Eeeeeeevet Nedim. Hani daha iki gün önce bir iletikle "Şehmus'cuğum kusura bakma davetine katılamayacağım çünkü İstanbul'da olacağım" diye yazan Nedim Gürsel. Oğlum sen İstanbul'da olmayacak mıydın ? Kemkümkemküm... Uçağı mı kalkmamış, gitmekten mi vazgeçmiş, pek anlaşılamadı, ama önemli değil, çünkü o an ve o kadar insan içinde nedenini, niçinini, nasılinı soracak, araştırarak, derinleştirecek ne zaman, ne niyet, ne de istek var.

Söyleşiler : Vir-Gül-Üne Dokunmadan isimli kitabımda birkaç yıl önce Paris'te Nedim'le yaptığım söyleşi yer aldığı için onu davet

etmem son derece doğaldı. Bu kitapta söyleşilerine yer verdiklerimden hayatta olanların tümünü davet ettim ve Paris'te olanlardan bir tek Nedim teşekkür etti. Kadim dost ve sıkı şair Halil Uysal, bir iletiple Türkiye'de olduğunu bu yüzden gelemeyeceğini bildirdi ve başarılar diledi. Diğerlerinden ses çıkmadı. Can sağolsun. Ben görevimi yaptım...

Bidakka ablalar, abiler yeni gelenler var :

İşte Leyla Güz, şirinlikleri içinde. Her zamanki gibi gülümsemesiyle bir tane.



İmza gününde Dr. Demir F. Önger, Albert Bitran ve Leyla Güz ile.

İşte François Georgeon, Fransa'daki türkologlardan en sıkı, en vefalı dost, bir kadim dostum daha : Bir parça hüznü, çünkü birkaç günden beri hepimiz Altan Gökalp'in yasını tutuyoruz, yasını taşıyoruz. Ama François hüznün ve üzüntünün daha fazlasını taşıyor. Çünkü Altan'ın en yakın dostlarından biriydi. François sanki ağabeyini yitirmiş gibi. Altan herkesin, hepimizin

dostuydu ama François gibi has insanların daha çok dostuydu. François'nın anlattığı gibi, Altan, Fransa'da "türkoloji" dalında Bazin'ler, Roux'lar, Boratav'lar ve Hamilton'larla hemen onlardan sonra gelen kuşak arasındaki en iyi, en hoşgörülü, en eşitlikçi, kardeş köprüsünü ayrı gayri gütmekten kuran insandı. Altan'ın editörlüğünü üstlendiği ve Maisonneuve Larose Yayınevi tarafından 1986'da yayınlanan La Turquie en Transition başlıklı kitaba katkısını sunanlar arasında François ve ben de vardık ve bu vesileyle Altan'ı en bilge yönleriyle biraz daha yakından tanımak olanağı da bulmuştuk. Altan hoş adamdı. Abidin Dino'nun sanki kardeşi, Yaşar Kemal'in çok yakın arkadaşı ve çevirmeni. Zülfü Livaneli'nin iyi dostlarından biri...

Derken Paris'teki gazeteciler arasında en kıdemlilerden, en acarlardan ve en hazırvenazırlardan Tansu Sarıtaşı ile Anadou Kültür Merkezi Başkanı kardiyolog doktor Demir F. Önger geldiler. Çok sevindim : Her ikisi de hem son derece efendi ve seçkin dostlardan oldukları için, hem de Tansu'nun ve Demir'in neredeyse hiçbir imza ve tanıtım toplantımı kaçırmamalarıyla gösterdikleri vefa, yakınlık ve ilgi nedeniyle. Dostluğun en iyi göstergelerinden biri de mutlaka vefadır diyorum kendi kendime. İki de Paris'teki "Türkiye Gezegeninin" en önemli temsilcilerindedir aynı zamanda. Evet saçlarımıza, sakalımıza ve hatta bıyığımıza (bunlar Demir ve benim için geçerli, Tansu bizden daha genç ve epey yakışıklı nitekim son birkaç yıldır en iyisinden Yul Brynner'leri oynuyor Paris "sahnelerinde") ak veya kır, kır veya ak, artık nasıl isterseniz öyle, düşmüş de olsa yılların dostluğunun ilk zamanlardaki canlılığıyla sürmesi çok hoş.



Bir imza gününde Leyla Güz, Albert Bitran, hemen arkasındaki François Georgeon, Hüseyin Usta, Dr. Demir F. Önger ve Nedim Gürsel ile.

Demir'le Melih Aşık'ı konuştuk. Çünkü bu iki kıymetli dost İstanbul'da Saint-Benoit Lisesi'nde birlikte dirsek çürüttüler. Melih'in Kasım 2004'teki Paris seferinde ise hafızalarda kalan sıkı ve yakın çekim şarabı kuvvetli bir akşam yemeği ve sırasındaki dönüşümlü hatıratı yoğun fasıl var : O iki dost anlattı ben dinledim. Onlar anılarını davet ettiler, ben dinledim, dünya kadar şey öğrendim. Onlarla birlikte 1950'lerin sonundaki İstanbul'a geziler düzenledik : Seine Nehri kıyılarında. Boğaziçi duymuştur mutlaka bizi. Heyyyyy "allı morlu takalar" ! Bu akşamki sohbetimizde ise şöyle bir soru aklımıza takıldı : "Melih Aşık Cebeci Erkekler Hamamı'nı anlatabilir mi ?" Bunun altında herhangi bir çapanoğlu aramayın lütfen, son derece bilimsel bir çalışma için soruldu soru, yanıtını ise ancak Melih verebilir. Soruyu ona bizzat sormak görevini de Demir üstlendi... Bana kalırsa anlatabilir.

Tansu Sarıtaýlı aralıksız makinalı tüfek yok canım fotoğraf atışı yaptı. O kadar kısa sürede o kadar çok fotoğraf çekmek yetisi bir onda vardır bir de İbrahim Öğretmen’de. İbo bu gece mazeretli olduğu için yerini yedek oyuncuların Mustafa Sevgi dolduruyor. Mustafa da iyi oynuyor, özellikle sol kanattan iyi akıyor. Sanki “Mikro Mustafa”... Bu ikisinin çektiği fotoğraflar mutlaka bana ulaşmalı ve sizlerle paylaşmalıyım. Tansu’nun hodrimeydan.net isimli sitesini mutlaka ziyaret etmelisiniz : Paris’teki “Türkiye Gezegeni” haberlerini yakından izlemek için ilaç.

Gazeteci görmek istiyorsan gazeteciden söz et : İşte tam bu sırada Sabetay Varol yanında sevgili eşi Marie-Christine ile, ve herbirinin elinde birer dondurma, giriverdiler kitabevine : Gel de şaşma : Tamam havalar biraz ısındı ama yaz da henüz gelmiş değil. Sefalar getirdiler.

Sabetay Milliyet gazetesinin Paris muhabiridir son yıllarda. Daha öncesi de var. O da Paris’teki gazetecilerimiz arasında en kıdemlilerden biridir. Hiç belli olmaz bakarsınız şık elbisesinin şık çeketinin ceplerinden birinden pırıl bir fotoğraf makinası çıkarır ve basar tetiğe. Ya teslim olursunuz ya vurulursunuz. Elbisesine veya fotoğraf makinasına. Tevatürdür belki ama fotoğraf makinasını Mari-Christine’in hediye ettiği ve elbisesini ise “Küçük Türkiye”deki en iyi terzilerden birine diktirdiği. O kadar sordum adresini bir türlü vermek istemedi : “Yaaaa işte şurdaki terzi” ile yetindi. Sabetay’ın sohbeti çok iyidir. Hoş sohbetir tanımlamasına en iyi örnek odur kesinlikle. Bilhassa dostlar arasında ve dostlar sofrasında. Anlattıkları hep renklidir ve panoramiktir. Neresinden bakarsanız bakın anlatılan sanki sadece size anlatılıyor sanırsınız. Bunda yönetmen hatası yoktur. Sabetay çünkü cümlelerini iyi kurar, virgülü, noktayı yerinde kullanır ve üç noktaların arasındaki mesafeyi çok iyi ayarlar. Kuyumcusudur sözcüklerinin, cümle ve cümleciklerinin. Anlatmakla bitmez.

Bir de Hüseyin Ustamız var : “Gemlik Restaurant”ın sahibi, aşçıbaşı, yöneticisi, güler yüzü. Özlediğimiz ev yemeklerinin Paris’teki tek ve şaşmaz adresi: Sarmalar, dolmalar, Dersim işi kaburga, haşlama, en iyisinden kuru fasulya, pirinç pilavı, bulgur pilavının hası, tas kebab, ızgara köfte, musakka, cumaları her türlü sünden balık, piyaz, kuzu pırzola, patates kızartma, arnavut ciğeri, kadayıf, baklava ve sütlaç. Ve daha pek çok yemek. Ve her yemeğe ilave olarak ev işi yoğurt. Ve kaçınılmaz olarak çayla noktalamalı öğlen yemeğini.

En gelenekselinden ve en iyisinden esnaf lokantası. Sadece öğlenleri açık. Esnaf ve proleteryanın ve emekçilerin ikinci adresi.

Hüseyin Usta bu lokantayı, bu şirin ve “maile” aşevini yıllardır yönetiyor : Eşi ve yardımcısı ve Müslüm ile. Onsuz ne yapardık bilemiyorum : Herhalde şunu : İyi bir kuru fasulya pilav yemek özlemi bastırınca ilk uçağa atlayıp soluğu Kadıköy’de alırdık. Sadece ben değil : Tansu, Sabetay, Tunç, Hayri, Sarkis, Selahaddin, Ali, Ramo, Hogir, “Küçük” Ahmet, Avignonlu Hasan Hüseyin, Lütfü ve daha pek çok arkadaş.

Hüseyin Usta iyi dost, imza ve tanıtım toplantılarımın hiç birini kaçırmıyor, kitap okumaya meraklı. Hüseyin için eşi ve çocuklarıyla ailesi var, lokantası var, bir de Beşiktaş var. Pazartesi öğlen yemeklerinde geçen zaman en iyisinden bir spor gazetesi olarak ta okunabilir icabında “Gemlik”te. Yapılan yorumları duysanız hayran olursunuz. Yurttaşlarımızın her biri iyi bir futbol uzmanı oldu zaman içinde zamanla top oynayarak. İşte bu takımın eni iyi oyuncularından Hüseyin Usta artık daha çok kitap okuyor. Bir, iki, üç, belki daha çok dünya var kitaplarda çünkü. Dört çocuk babasıdır bu genç yaşında ve çocuk yetiştirmenin nasıl önemli bir görev olduğunu da çok iyi bilir. Kitabımı dördüncü çocuğu Arda için imzalatması da boşuna değil. Arda belki bizden sonra en iyi

futbol oynayacak pardon sayın seyirciler en iyi kitap yazacak çocuğumuz olacak...

Kalabalık arasında iki göz bir yüz dikkatimi çekiyor : Ayol bu Albert Bitran, başkası değil. Kalkıp boynuna sarılıyorum. Paris'te en çok tanınan ama ülkesinde henüz yeterince tanınmayan en iyi ressamlarımızdan Albert Bitran'dır bu. Evet. Öyle kolay kolay çıkaramazsınız atölyesinden. Ne büyük dostluk taaaa oradan buraya kadar gelmesi ve merhaba demesi. Onu Kitabevi'nde benden başka tanıyan da yok. Yanıbaşımdeki herkesle tanıştıyorum. Demir F. Önger çok yakın ve dostca ilgi gösteriyor: Kimbilir belki Anadolu Kültür Merkezi'nde de bir sergi açar Albert. Tansu kaçırmıyor fırsatı ve basıyor deklanşöre.

Çünkü Albert Bitran öyle sık sık piyasaya çıkan ve kendini gösteren bir sanatçı değil. Kendi köşesinde elli yılı aşkın bir zamandan bu yana, özenle, sıkı ve uzun boylu çalışan, üreten, yaratan usta ressamdır. Abidin Dino'nun kadim dostu. Birlikte Fransa'da ve dışında yaptıkları sergileri, gezileri Albert bana anlattı ben de Abidin Dino isimli üç ciltlik ömür törpüsü çalışmamda sizlere anlattım. Albert'in evliliğinde tanığı Abidin'dir. Fotoğrafıyla ispatlı.



ALBERT BİTRAN'I YOLCU EDERKEN

Albert bana dönüp ve “Seni anlatan kitapların ve şiirlerin hangileri? Bana onlar lazım” deyiverince Ergani Yürüyor ve İkinci Şiirler isimli kitaplarımı takdim ettim. Hemen aldı.

Geçen zamana nanik, Albert Bitran formda : “Daha bu sabah tenis oynadım yahu !” diyor ya. Albert Bitran’ın birkaç sergisi bugünlerde aynı anda Paris’te değişik mekanlarda sürüyor. La Gazette de l’Hôtel Drouot gibi en önemli sanat dergilerinde epey uzunca söyleşileri yayınlandı son günlerde. Meraklılarına duyurulur. Google Baba’nın kapısını lütfen tıklatın : Açıl susam açıl ! Açılsın Albert Bitran sayfaları. Tanınsın ülkesinde. Bu umut bizim.

Zaman geçiyor mu ? Geçti mi ? Saat kaç acaba ? Gençlik saati çalmış olmalı : İşte gençler geliyor : Françoise'ın ve Rüstem'in yeğenleri, genç öğrenciler. Sebastien geliyor. Marie geliyor. Onur geliyor. Sinan geliyor. Elisabeth geliyor. Stéphane geliyor. Françoise geliyor. Giselle geliyor...

Gökşin Sipahioğlu gelemiyor : Onun da mazereti var. Mazeretli listesi epey uzun. Birkaçının daha ismini saymalıyım : Handan Börtüecene, Ülkü Gündoğdu, Alper Yalman, Hüseyin Narlı, Cengiz Özkan, Didier Billion, Kenan Öztürk, Yurdağül Akçansoy, Melih Aşık, Uğur Hüküm, Anahid Şamıkyan, Anjel Dikme, Nesimi Yaman, Alev Ebüzziya-Siesbye, Jak Şalom, Remzi Raşa, Sarkis Çelik, Şeref Yıldız, Müslüm Üzülmöz, Onay Akbaş, Hamit Bozarlan, Ody Saban, Raffi Hermonn, Murat Telliöğlü, Habib Hamza Erdem, Kerem Önen, François Féret ve eşi Colette, Elisabeth Longuenesse, Şenol Yazıcı, Mersinli Mustafa Y. Yalçınler.

Herbirinin mazereti farklı. Kimi Türkiye'de. Kimi Almanya'da. Kimi dinlencede. Kiminin ufak tefek sağlık sorunu var. Hepsi velilerinden birer tezkere gönderdiği için mazeretleri kabul edildi. Bir dahaki sefere onları da aramızda görmekten mutlu olacağımız kesin. Yazılıdır.

Gelemeyenleri düşünmeye zaman yok. Gelenlerle ilgelmeli. İşte Gülay Dincer. Tanışmamız lazım. Çünkü Mustafa Y. Yalçınler'den ve Aydıncık'tan selam getirmiş.

Ortak dostlarımız da var : Biri yanımızda zaten : Bu Sezai Atıcı'dır. Sezai deyince hep Ramazan aklıma geliyor. Ramazan ayı değil. Ramazan isimli delikanlı. Hani o 1980'li yılların başındaki toplantılarda en sakin delikanlı var ya işte o. Sezai de onu çok iyi tanıyor. O Ramo olarak ortak hafızamızda ve toplumsal tarihimizde yerini aldı. Bize anıları kaldı. Bu da yeter. İşte Sezai ve Gülay ile geçmiş ve Ramazan'ı konuşuyoruz. Gülüşerek, kimi

zaman heyecanlanarak. Melankoli dalgaları mı bu dalgalar ? Güzel şeyler anlatılıyor yine de. Güzel ve kalıcı olan şeyler. Ah bir de o güzelim gençliğimiz, o fidan boylu gençliklerimiz bizlerle ve bizimle kalabilseydi ah ! Ah ulan ah !

“Chimera-Yakamoz” Restaurant’ın kurucusu, yöneticisi, herşeyi Malike Hanım da aramıza katılıyor. Bir parça sohbet edebiliyoruz sadece. Çünkü lokantasının akşam hizmeti başlayacağı için fazla zamanı yok. Ama olsun : Uğrayarak ve iki satırla hal hatır sorarak, iyi, kalıcı ve yakın dostumuz olduğunu bir kez daha vurgulamakla sevindirdi. Sağolsun. Varolsun.

Tarih bizi bırakmıyor. Bir ara kitaplarımı imzaladığım, dostlarımla oturup iki satır lafladığım masanın etrafında Leyla, Nedim ve ben başbaşa kalıyoruz. 1970’lerin Paris’i hücumu geçiyor. Sorbonne dersliklerindeki, amfilerindeki toplantılarımız sesleniyor. Konuşuyoruz. Konuşuyoruz. Konuşuyoruz. Sonra susuyoruz Tarih te susuyor. İçki ve çerezlerin bulunduğu masaya doğru gidiyoruz.

Bu imza ve tanıtım toplantısı için özel olarak seçtiğim Bordeaux gerçekten çok iyi çıktı. Kırmızı şarap deyince ilk akla gelenlerden biri olması açısından ve beni mahçup etmediği için kırmızı şaraptan ben de bir bardak alıyorum. Artık toplantının sonuna geldik sayılır, ben de bir bardak bişey içmeyi hak ettim.

Leyla kalkıyor önce, Aix-en-Provence’lı ve Boulogne-Billancourt’lu yıllarımızın özlemi, hüznü ve hasretiyle sıkı ve hakiki dostlarımızdan Doğan Yurdakul’u ve Salih Bozok’u, “Küçük” Ahmet’i, Seyfettin Gürsel’i (Nedim’in abisi, yaşıtımız) ve diğerlerini anıyoruz, ak düşmüş saçlarımızı birbirine sürüyoruz, koklaşıyoruz, sarılıyoruz birbirimize. Sonra... Sonra gençliğimiz geçiyor bize el sallayarak...

Sonradan sonra yeni kitapların yazılması için yeni serüvenler başlıyor. Bizde, kardeşlerim, bu kitap sevgisi, vatan ve İnsanlık aşkı var oldukça serüvenlerimiz sürecektir. Sizlerle birlikte olunca daha güzel her şey. Evet sizlerle beraber her şey daha güzel. Bizi yaşatan da bu. Sadece bu.

(NOT: Bu bölümde yeralan fotoğraflar, Mustafa Sevgi tarafından çekilmiştir.)

23 MART 2013 : KİTABEVİ, SONUNA KADAR

Önce resmi belge :

“Identité de l’entreprise

Mentions MADAME FRANCOISE RASTOIX pour contrat

MADAME FRANCOISE RASTOIX, entrepreneur individuel, dont le siège social est situé au 15 RUE DE L’ECHIQUIER, 75010 PARIS, immatriculée au Registre du Commerce et des Sociétés de Paris sous le numéro 324710359.

MADAME FRANCOISE RASTOIX, entrepreneur individuel a été active durant 30 ans. Située à PARIS (75010), elle était spécialisée dans le secteur d’activité du commerce de détail de livres en magasin spécialisé. Societe.com recense 2 établissements et aucun événement.

La société MADAME FRANCOISE RASTOIX a été radiée le 22 avril 2013.”

Resmi belgede görüldüğü gibi, Librairie Özgül Kitabevi 22 nisan 2013’te kapandı. Kuruluşundan 32 yıl sonra.

Bu tarihten bir ay kadar önce, 23 Mart 2013’te, Özgül Kitabevi’nin «fermissage»ını, Abidin Dino’nun fransızca fermer (kapatmak) ve “vernissage” (cilalamak) sözcüklerinden yarattığı ve fransızcaya hediye ettiği, türkçe çevrisiyle “kapatılmasının cilalanmasını”, Françoise ve Rüstem’in dostları, arkadaşları, yoldaşları, yol arkadaşları, yakın ve uzak akrabaları birlikte idrak ettik.

Bu tarihten bir ay kadar önce Özgül’e uğradığımda Rüstem, kitabevini sattıklarını ve Mart sonunda kapatacaklarını söyleyince, “Böyle sessiz sedasız kapatmayalım, mutlaka bir veda toplantısı

düzenleyelim, bir-iki bardak bir şeyler içip anılarımızı tazeleyelim” dedim ve tarih olarak da önce 26 Martı önerdim.

Ancak böyle bir toplantıyı bir cumartesi gecesi düzenlemenin daha uygun olacağını hesap ederek 23 Martta karar kıldık. Bu tarih Abidin Dino’nun 100. doğum yıldönümüne denk geldiği için de epey anlamlıydı. Bu noktayı kimseye açmadım. Burada ilk kez yazıyorum.

Evet 23 Mart 2013’te Özgül Kitabevi hakiki bir veda toplantısına sahne oldu. Gelen herkesin ismini yazmayacağım ama Françoise’in kadim dostlarından Şükran Efil, Ayten Güneş, Nazmiye, Emine, Malike ve Türkan’ı anmadan da geçmemeliyim.

O akşam üstü ve o gece herkes Özgül’e mutlaka uğradı. Tıklım tıklım olduk. Anılar ve iman tazelendi. Bir-iki bardak bşeyler içildi, epey de ev-işi mis gibi yiyeceğin tadına bakıldı, o harika lahmacunlar miyam miyam ağzınıza layık... Doyduk.

Biri kadın biri erkek, biri fransız biri türk, iki gencin birkaç yüz kitapla, amatörce ama hakiki kitapsevgisiyle, aşkla, özenle ve titizlikle başlattıkları ve zorluklara karşın inanç ve inatla sürdürdükleri bu serüven romanlıktır. Mutlaka yazılması gereken.

Zaman geçebilir, yapılanların kimi unutulabilir ama Françoise ile Rüstem’in ya da Rüstem ile Françoise’in birçok insana, kadın, erkek ve çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırdıkları ortak hafızamızda kalır. Kalacaktır. Bundan kesinlikle eminim.

Bugün otuzlarında, kırklarında olan çocuklarımız ve torunlarımız “Rüstem Abi”yi hep anımsayacaklar. Françoise’in “hem fransız hem bu kadar iyi türkçe bilmesine” hep şaşacaklar. Bunları da hep anlatacaklar.

Françoise'ın otuz yıl boyunca sabahtan akşama o kadar dert dinlemesine, kimi müşterinin taşkınlığına, kiminin saldırganlığına rağmen istifini bozmamasına, sakinliğini terketmemesine hep şaşacaklar. “Böylesi de hiç görülmemişti” diyerek anlatacaklar. “Otuz yıl dert dinlemek dile kolay, sen bir de gelip görmeliydin” diye ekleyecekler.

“Bir de gelip görmeliydin.” Evet. Bitmez tükenmez sorulara olumlu yanıt vermeye çalış. Bir metro durağını, iş bulmak için gidilecek işyerinin adresini, hastanenin yolunu, aynı kişiye on kez tekrar et. Biraz umut ver. Biraz tedbirli olmalarını tavsiye et. Bilet almadan metroya binmemelerini her gün yinele. Danışan, başvuran, merhaba diyen, yardım isteyen, birkaç kuruş paraya ihtiyacı olduğunu söyleyen kim olursa olsun, ister Galatasaraylı, ister Fenerli, ister Beşiktaşlı, ister Trabzonsporlu ister Diyarbakırsporlu, ister Gençlerbirliği, ister Mersin İdman Yurdu, ister Ergani Gençlik Spor taraftarı olsun, farketmezdi. Kim gelirse gelsin, Kitabevi'nin kapısı herkese açıktı. Kimse geri çevrilmedi. Herkese olanaklar ölçüsünde yardım edildi. Çok ender olarak rastladığımız bir veya iki kitap hırsızını saymıyorum : Hırsız-lar Rüstem'den veya Françoise'dan isteselerdi seçtiği kitap hediye edilirdi kesinlikle. Ama hırsızlık ta bir hastalık. Tedavisi epey zor. Geçelim.

Tanıyanlarının Rüstem'in delikanlılığına, yardımseverliğine, cömertliğine, harbilğine, güvenilirliğine, hakiki dostluğuna hayranlıkları artarak sürdü.

Kitap, dergi, gazete okunmasının sürgitmesi umudu ve amacıyla kitapevi yerinden kıpırdamadan büyürken, genişlerken, zaman içinde yeni ihtiyaçların doğması üzerine tercüme ve danışmanlık işleri de yapan ve bu vesileyle birçok genç, Paris'e yeni gelmiş Fransızca bilen öğrencilere, Galatasaray Lisesi mezunu sempatik yeni yetmelere, kimi zor durumdaki tanıdık ve dostumuza ekmek

kapısı açan, mesleği öğreten Françoise ve Rüstem'e hepimiz, evet hepimiz, şu veya bu biçimde borçluyuz. Borcumuzun tümünü ödemek için de herkes gerekeni yapmadı. Bunların da yazılması gerekiyor. Paris Kitabı çünkü unutmaz.

Fransızca ve türkçe kitaplarla dolu karton kutuları Türkiye'nin köy ve kasabalarına hediye olarak gönderen Françoise ve Rüstem kitap aşkının coğrafyasını genişlettiler.

İmza günü, kitap tanıtım toplantıları düzenleyip Paris'li okumuş yazmışlarımızın biraraya gelmesini, bir veya iki bardak bir şey içmelerini, üç beş satır sohbet etmelerini sağladılar.

Özgül Kitabevi sadece bir kitabevi değildi. Özgül Kitabevi sonuç itibariyle karşılaşma, buluşma, tartışma, sohbet etme, hasret giderme mekanı olarak da anılarımızdaki yerini koruyacak.

Özgül Kitabevi bir danışma merkezi olarak da anılmalı : Hele 1980'lerin o kıyamet günlerinde. Hele 1981'de François Mitterrand'ın cumhurbaşkanı seçildiği, hemen peşinden Sol Birlik'in iktidarı aldığı zamanlarda. Hele yeni iktidarın bütün "kağıtsızlara" oturma ve çalışma kartlarını vermek kararını uyguladığı süreçte.

Özgül Kitabevi bünyesinde ve bütün ülkede "kağıtsızlar" için yapılanların tümünü anlatmak imkansız. Ama Marko Paşa bile daha fazlasını ve daha iyisini yapamazdı dememiz mümkün. Bilinmesinde yarar var.

Bu işlerde Françoise hep dinleyen, yardım etmeye hep hazır, sevecen, gözlerinde umut ve gelecek coşkusu, Büyük İnsanlık için hemen harekete geçecek güzellikleriyle akıllarda.

Rüstem de : Arada bir tepesi atsa bile.

RÜSTEM'İN “YALNIZLAŞMA” SÜRECİ

Rüstem'in gösterişe dayanmayan, doğal biçimde üstlendiği delikanlılığı, yardımseverliği, cömertliği, harbiliği, güvenilirliği, eşsizliği, samimi ve hakiki dostluğu, paylaşımcılığı hayranlık doğuruyor, övülüyordu.

Ah bir de şu kimi zaman nereden geldiği anlaşılamayan “dış patlamaları” olmasaydı, “tepesi atmasaydı”, “Siktir gittt !!! Sülaleni” bağırımları olmasaydı... Kitabevi'nin zor günlerinin yaşandığı yıllarda pek ender olsa da yine de görülen, kenarda köşede kalan bu patlamalarda en iyisi “mekanı hemen terketmekti”... Bu “kuralı” bilmeyen, Rüstem'i yeterince tanımayan müşteri ne olup bittiğini anlayamayabiliyordu ve iş tatsız bir havaya bile bürünebiliyordu. Üzülüyorduk.

Rüstem, üçkağıtçılık yapanlara, birkaç kuruşu ödememek için yalan atanlara, borcunu ödemeyenlere, verdiği sözü tutmayanlara, “param yok” diyerek yeni çıkmış bir kitabı birkaç günlüğüne ödünç alan, okuduktan sonra aşınmış, pörsümüş bir biçimde ve epey geç bir zaman sonra iade edenlere fena bozulurdu...

Bazen konuşma tartışmaya, tartışma bağırıp çağırmaya dönüşüyordu ve hiç te arzulanmayan bir hadise çıkıyordu. Bir hadise, iki hadise derken, yavaş yavaş ama kesintisiz giderek daha yoğun bir biçimde Rüstem'in adıyla birlikte “ters”, “hırçın”, “aksi” kelimeleri kullanılıyordu. Açılış saatlerinde kimi gün geçikmeler oluyordu... Müşteriler dert yanıyordu.

Kitabevi müşterisi, kitap ve gazete satışı azalıyordu... Dertler peşpeşe geliyordu... Kitabevi'nin kirasını ödemek konusunda sorunlar doğuyordu...

O günlerde Françoise'ın teyzesi veya halası vefat ettiğinde Françoise'a "yüklü" bir miras bırakınca, Françoise ve Rüstem yeni bir iş açmak (örneğin kitabevinin altındaki bodrumda/"cave"da yoğurt üretmek ve bizim lokantalara satmak" !!! Oysa öteden beri bizim lokantaların tümü kendi yoğurdunu kendisi ürettiyordu ! İkna miknayla Rüstem'i bu işten vazgeçirdik.), kitapçılığı da birlikte yürütmek istediler.

Bu konularda fikir almak için herkese danışıyorlardı. Bana da danıştılar. Son aylardaki kira ödemekteki dertlerini ve Paris'te en belalı, en pahalı ve en perişan eden işin/derdin kira ödemek olduğunu bildiğimden Françoise'a ve Rüstem'e "Bu kitabevini satın alın, kira ödemekten kurtulur, işlerinizi yoluna sokmak için bir parça bile olsa nefes alırsınız" önerisini yaptım. Öneri tuttu. Dükkan sahibi fazla aç gözlü çıkmadı, Rüstem ve Françoise yıllardır kira ödedikleri dükkanın sahibi oldular. Kira derdinden kurtuldular. Ama maalesef her şey yine de çözülemedi.

Rüstem'in önceki yıllardan süregelen ve yıllar içinde büyüyen bir sorunu daha vardı, o da gittikçe beter dert oluyordu :

Kitabevi'nin yaptığı çeviri işlerinde yardımcı olanların, yetkin birer çevirmen olarak çalışanların, işlerin girdisini çıktısını, mesleğin inceliğini öğrendikten, epey müşteri tanıdıktan sonra, Kitabevi'nden ayrılarak hemen üç adım ötedeki bir mekanda kendi çeviri bürosunu açıp, Rüstem'e göre "kendisiyle rekabete" girişmelerini, Rüstem asla afetmedi. Rüstem böyle davranan bütün eski çevirmenlerine küstü. Hepsiyi selamı sabahı kesti. Françoise umursamadı, ama Rüstem bunu bir tür "hainlik", "sırtından bıçaklanmak" biçiminde yorumlayarak, eski çevirmenlerine diş biletti. Kimiyle kanlı bıçaklı olacak düzeyde... Birine elinde demir sopayla saldırdı. Hemen hemen hepsiyi a'dan z'ye tüm ilişkilerini kesti. Selam verenin selamını almadı...

Bu davranış yerinde miydi ? Emin değilim.

Rüstem kendi kendini “yalnızlaştırma” yokuşundan aşağıya doğru inmeye başlıyordu. Birkaç dost bu durumdan tedirgindik ama bu inişin önüne geçecek hiçbir olanağımız yoktu. Rüstem’in kendine özgü, son derece kişisel kasabalılık, delikanlılık, harbilik “raconu” yürürlükteydi ve “dışarıdan” hiç birimize söz söylemek olanağı tanımiyordu. Bu süreç önüne geçilebilinemez biçimde hızlandı ve başka etkenlerle birlikte gittikçe denetimden çıktı.

Yıllarca birlikte çalıştığı, ekmek paralarını ortaklaşa kazandığı, kardeşçe bölüştüğü, gülüp eğlendiği, ekmeği ve tuzu paylaştığı ve “Küçük Türkiye’de” en yakınları olarak bilinen, çevirmen olarak tanınan ve sevilen meslektaşlarıyla, kimiyle ciddi biçimde bozularak, bütün alış-verişine son vermesini kendine göre açıklamalarla belki haklı gösterebiliyordu, ama bu yükü taşımak o kadar kolay değildi. Rüstem’in kimi kez kendi kendini bile inandıramadığı belli oluyordu. Bu yükü taşımak zordu. Evet.

Kitabevi’nde çalıştıkları zaman dilimlerinde hemen hemen hepsini tanıdığım, hemen hemen hepsi yetenekli çevirmenlerin de mutlaka kendilerine özgü nedenleri vardı.

Dahası hakiki iki kardeş bile olsa belli zaman sonra biri veya diğeri ayrılmak, kendi kanatlarıyla uçmak isteyebilir. Bunun sonucunda ille düşman olmak ta şart değil elbette. Burada kimseyi yargılamak niyetinde değilim. Herkes kendi yaptığından sorumludur. Bunun sonrası bizi, enazından beni aşılıyor.

Rüstem’in tavır ve davranışlarındaki değişim ve bunun bilhassa yalnızlaşmasındaki etkisi konusunda bu kadar açıklama yeter sanıyorum. Dahası bu bir yorum. Gerçek belki başkadır. Kimbilir ?

Bu hadiselerin ve başka olayların günden güne Rüstem’i fena halde sarstığının tanığıyım. Hele bunların, ilişkisini kestiği eski

çevirmenlerinin, neredeyse tümünün “Bizim Mahallelerin çocukları” olması Rüstem’i daha beter sarstı, daha beter üzdü. İnsanlığın gidişi ve geleceği konusunda derin derin düşünen, zaman zaman kimi şirin lakırdı ve veciz laflarıyla felsefi şeyler yumurtlayan Rüstem için bu tavır kınanmayı hak ediyordu. Zaten son yıllardaki siyasi gelişmeler sonucunda Rüstem sanki “Büyük İnsanlık”tan umudunu kesmiş gibiydi...

Kimi akşam üzeri Kitabevi’ne uğrayınca birkaç tanıdığa rastlayınca sohbet başlar ve sürerdi, o arada Rüstem’in önerdiği birayı red edemezdik. Red ettiğimiz de oldu, başka bir randevuya gidilecekse, vb. Zaman içinde Rüstem bira sayısını birden ikiye, üçe, beşe, ona çıkarmış... Alkol yaşamında alışılmıştan öteye ağırlıklı bir yer almaya başlamış... Sabahtan itibaren içiyormuş... Bu iş günden güne çoğalarak giderek çığrından çıkmış...

Son yıllarındaki, son aylarındaki bira ve alkolle ilişkisini Rüstem’i yakından tanıyan ve tanık olduklarını harika bir makalede yayınlayan Engin Günay’dan aynen aktarıyorum :

“Rüstem 1982 yılında eşi Françoise Rastoix (Fanfan) ile birlikte Paris’te açtıkları Librairie Özgül Kitabevi’ne kitap seçmek için Çağaloğlu’na gelirdi. Bundan yaklaşık otuz yıl kadar sonra (2012’de. MŞG) yine Çağaloğlu’nda karşılaştığımızda onu tanıyamamıştım, oldukça yaşlanmış ve yıpranmıştı. Fakat Rüstem çelik mavisini gözleriyle beni ilk anda tanımış ve yine o dost yüreğiyle karşılamıştı. Sıkıntılıydı, sevgili eşi kanserdi ve kitabevini yürütmekte zorlanıyorlardı. Ayrılırken bana telefon numarasını vermiş ve Paris’e yolum düşerse mutlaka uğramamı söylemişti.

(...) Akşam saatlerinde indiğim Paris havaalanından (...) cep telefonumda numarası kayıtlı olan Rüstem’i aramıştım. (...)

Sevgili Fanfan'ının hastalığa yenik düştüğünü ve kitabevini kapatmak zorunda kaldıklarını bilmiyordum. O sıralar Paris Komünü'nü konu alan ve Rüstem'in Le Turc (Türk) karakterini canlandığı 1871 adlı filmin çekimleri de ne yazık ki tamamlanamamıştı.

(...) Saatlerce içki içip sohbet ettiğimiz gecelerde ise o bana başka şeyler anlatıyordu. Mecbur kalmadıkça evinden çıkmıyordu Rüstem. Havaalanından bir taksiyle evine geldiğim sabah bana kahvaltılık birşeyler çıkarmış, benim zorumla kendisi de birkaç lokma atıştırmıştı.

Güne birayla başlıyor ve başka şeye ihtiyaç duymuyordu.

Geceyi uykusuz ve ayakta geçirmiş olduğum halde bir iki saat konuşup dinlendikten sonra Paris'te yitirdiğim Nedenimi aramaya çıkmam gerektiğini söylemiştim. Rüstem de bunun sonuçsuz kalacak bir arayış olacağını söylemiş, yine de bana detaylı bir Paris haritası vermişti. Yıpranmış, eprimiş haritanın üzerinde evinin yeri işaretlenmişti, belli ki aynı haritayı daha önce başkaları da kullanmıştı.

(...) Gece yarısına doğru Rüstem birkaç kez telefon açmış ve bu umutsuz arayıştan vazgeçip eve dönmemi söylemişti. Son metroları kaçırmadan eve dönmeye ve arayışımı ertesi gün sürdürmeye ikna etmişti beni.

Gece yarısını epey geçtikten sonra Paris'in bana bir labirenti andıran metrolarıyla Rüstem'in evine dönmeyi başarmıştım. Bu metrolarda karşılaştığım -çoğu Magrip, Kara Afrika ve Hindicini kökenli- insanların görünüşlerinden müthiş etkilenmiştim. Zürih'in Pennerları ile kıyaslandığında mutlak bir yoksulluk, daha da kötüsü mutlak bir umutsuzluk içinde oldukları bakışlarından açıkça okunuyordu. Bu gözlemimi Rüstem'e söylediğimde

banliyölerdeki gettoların benim gördüklerimden çok daha korkunç olduklarını söylemiş ve şunu eklemişti:

‘Kolonyal (sömürgeci) dönemden kalma bu nefret, bu karşılıklı nefret bitmez!’ (...)

Ertesi gün öğle saatlerinde uyandığımda Rüstem kimbilir kaçınıcı birasını içiyordu. Onda kaldığım süre boyunca benim ısrarım olmadan ağzına bir lokma yiyecek koyduğuna tanık olmamıştım.

Güne birayla başlıyor, akşama şaraba, ilerleyen saatlerde de sert içkilere geçiyordu.

Bu arada beni birkaç gün Paris’te kalmaya, dinlenip kendime gelmeye ve Paris’i gezmeye ikna etmişti. Fakat kendisinin evden çıkmaya hiç niyeti yoktu. O gün öğleden sonra tek başıma evden çıkmış, Rüstem’in Paris haritasını izleyerek gün boyu dolaştıktan sonra akşam saatlerinde eve dönmüştüm.

Döndüğümde Rüstem’in daha ilk geldiğimde haşlamış olduğunu söylediği kurufasulye dolapta duruyordu. Evde soğan olmadığı için pişirememişti. (Kuru fasulya veya sadece “kuru” Rüstem’in yemek tercihinde hep birinciydi. MŞG)

O gece de geç saatlere dek içmiştik. Rüstem’le konuşurken onun ne kadar dolu, ilgi alanlarının ne kadar geniş ve düşüncesinin ne kadar derin olduğunu anlıyordum. Ama kitabevi kapandıktan ve sevgili Fanfan’ını kaybettikten sonra içine düştüğü boşluğu da görebiliyordum.

‘Paris’i hiçbir zaman sevmedim, burada yaşamayı da hiç istemedim’ demişti bir keresinde.

Liseyi Bergama’da okumuş, o yıllarda yaz tatillerini Dikili sahiline kurdukları çadır kampta geçirirlermiş. Yakın zamanlarda Dikili’nin köylerinden birinde küçük bir arazi almış. ‘Git o halde, Dikili’de

yaşa!’ demiştim ona. Rüstem’in yanıtı, bir süre düşündükten sonra, ‘Ama burada daha çok tanıdığım var’ olmuştu.

Üçüncü gün yine evden çıkmış, bu sefer gece trenine Zürih’e biletimi almıştım. Dönüşte Rüstem’in evinin yakınındaki Türk bakkalından soğan ile birkaç şey daha almayı ihmal etmemiştim.

O gece Rüstem’in nihayet pişirebildiği kurufasulye gibisini hayatımda yemediğimi söylemem hiçbir şekilde abartı olmaz. Yerken, bunun ablasının Bergama’da yetiştirdiği kurufasulye olduğunu söylemişti.

O akşam Rüstem’le vedalaşırken, ‘Ben de seni Zürih’e beklerim’, demiştim. ‘Geleceğimi hiç sanmıyorum’ diye yanıtlamıştı düşünceli haliyle. Zürih’te ona cazip gelecek hiçbir şey olmadığını bildiğimden bu sözlerinde herhangi bir ima sezmemiştim.”

RÜSTEM'İN OYNADIĞI FİLM : 1871 La Série

Kitabevi'nin satılması ve Fanfan'ın vefatı onulmaz boşluklar yaratmıştı. Rüstem artık eski Rüstem değildi. Artık “mahalleye” bile çıkmıyordu. Fanfan'ın cenaze töreninde kendini paramparça eden Rüstem'in çığlıkları kulaklarımızda.

Rüstem yalnız değildi ama kimseyi de özel olarak görmek istemiyordu. Evinde bir kişilik yer yatağı, bir-iki mobilya ile gerçek bir derviş, az bulunur türden bir bilge yaşamı sürdürüyordu. Françoise'ın ve dolayısıyla Rüstem'in de yeğenleri daha öncesinde olduğu gibi yine en çok sevdiği yaratıklardı.

Nitekim yeğenlerinden Sebastien Rastoix'nın Jean-Battiste Couton ile yazdığı ve William Denayre ile çekmeye başladığı, Paris Komünü'nü, Parislileri ve Komünarları anlattığı, 1871 La Série başlıklı web-série'de Rüstem “Le Turc” karakterini canlandırmayı kabul etti. Çekimi başladı. Eylül 2014'te gösterime sokulması tasarlanan dizi değişik nedenlerle maalesef bitirilemedi.

Film “Komünarlara, Rüstem'e, Fanfan'a ve Alain'e” adanmıştı.

Kırk saniyelik tanıtımı ve 5 dakika 23 saniyelik “Episode Prépilote” internette izlenebilir. “1871 La Serie – teaser du pilote” ve/veya “1871 La série - Épisode Prépilote” diye tıklayın göreceksiniz.

Burada bir anı olarak saklanması umuduyla, oyuncu haliyle Rüstem'in bir fotosunu ve dizinin yapımına ilişkin fransızca tanıtım metnini sunuyorum :



RÜSTEM GÜÇÜYENER 1871 FİLMİNDE.

Fransızca tanıtım metni :

Découvrez le teaser pour une nouvelle web-série 1871 sur la Commune de Paris.

Les séries historiques sont légion en ce moment à la télévision. Et s’apprêtent aussi à envahir le web, notamment avec 1871 dont le teaser est à voir ci-dessous. Un teaser qui promet une web-série d’une belle qualité de réalisation, et intrigue assez pour demander au plus tôt à voir le pilote.

1871 est une websérie présentée comme un polar écrit par Sébastien Rastoix et Jean-Battiste Couton et réalisé par Sébastien Rastoix et William Denayre; sur la Commune de Paris au XIXème siècle, d’où le titre. D’après le synopsis officiel “Dans le Paris populaire de la Commune, Georges, un petit voleur de Montmartre tente de récupérer la fortune que lui a léguée son défunt mentor.”

Au casting, on pourra découvrir les acteurs Pierre Ballis, Rüstem Gücüyener, Riton La Manivelle, Karim Laudansky et Olivier Boudrand.

S'il n'y a pas encore de date officielle, 1871 devrait être lancée à la rentrée prochaine (teorik olarak en septembre/eylül 2014. MŞG).

Pour plus d'infos, retrouvez la page Facebook de la série.

1871 – teaser du pilote.

ALTI ŞUBAT İKİBİNONBEŞ

Burada sözü yeniden Engin Günay'a bırakıyorum:

Paris'ten ayrılırken Rüstem'le “ vedalaşmadan beş altı ay kadar sonra, Zürih'teki kütüphanemiz Mozaik'i taşırken, 7 Şubat 2015 günü, cep telefonuma bir mesaj düşmüştü. Daha açmadan Rüstem'den geldiğini görmüş ve sevinmişim. Gelen mesaj Fransızcaydı, hiç Fransızca bilmediğim halde mesajı açınca içeriğini az çok anlamış ve korkuya kapılmışım. Fransızca bilen bir arkadaşına okuttuğumda korkumun yersiz olmadığını anlamışım. Rüstem'in telefonunda kayıtlı bütün numaralara gönderilen ve o sabah onu kaybetmiş olduğumuzu bildiren bir mesajdı bu. Birkaç saat geçtikten sonra yine Rüstem'in numarasından, bu kez Türkçe bir mesaj almışım. O akşam Paris'te Rüstem için bir anma toplantısı yapılacağı ve Rüstem'in 12 Şubat 2015 günü Dikili'nin Esentepe köyündeki (“ küçük bir ev” yapmak/yaptırmak için arsa satın aldığı köy. MŞG) toprağına verileceğı duyuruluyordu. Ardından yazılanlarda Rüstem'in karaciğerinden rahatsızlanması üzerine hastaneye kaldırıldığı, doktorların tüm ısrarlarına rağmen verilen yemekleri ve ilaçları kabul etmediğı ve ‘Beni rahat bırakın, hayatım hakkında tercihim kendim yapayım’ dediğı anlatılıyordu.

Ne Paris'te anısına düzenlenen yemeğe, ne de Esentepe Köyü'ndeki defin törenine gidebilmişim. Ama onunla o eski köy mezarlığında bir kez daha buluşacağımızı biliyordum.

Ölümünün ardından yazılan dizelerde söylendiğı gibi:

Vaktin dolduğunu bilen bir şamandı o!”

“ÖZGÜL KİTABEVİ SAHİBİ DEV-GENÇ’Lİ RÜSTEM GÜCÜYENER’İ KAYBETTİK”

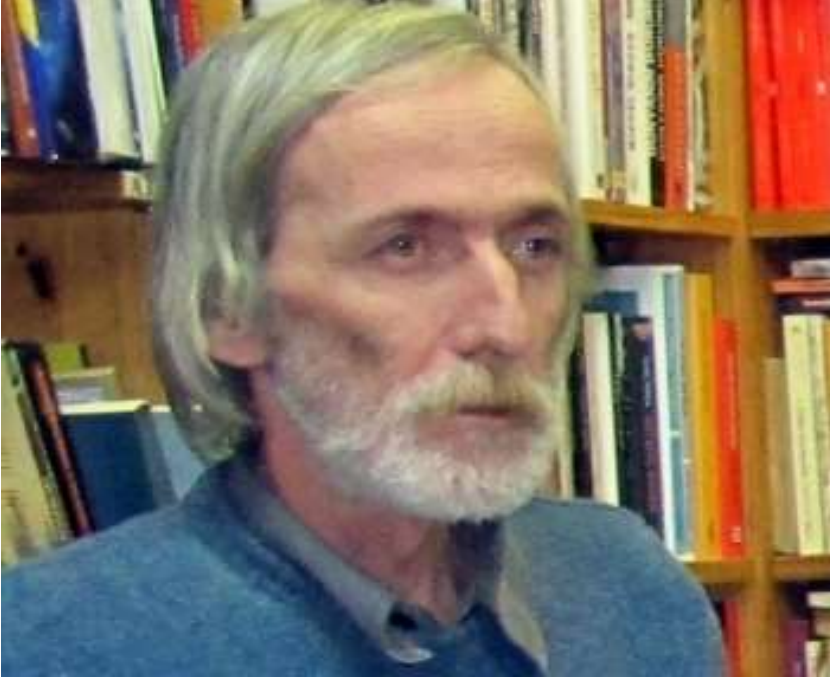
Rüstem sevilen bir arkadaşı. Gidişi üzerine birçok kişi yazdı. Bunlardan birkaçını sunuyorum :

9 Şubat 2015’te Avrupa Postası Rüstem’in aramızdan ayrılışını, bir fotoğrafıyla, şöyle duyurdu :

“Paris’teki Türkiye kökenli devrimci ve demokratik çevrelerin sevilen isimlerinden, göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları Strasbourg-Saint-Denis semtindeki ilk Türkçe ve Fransızca kitabevi olan Özgül Kitabevi’nin sahibi Rüstem Gücüyener, 61 yaşında hayata veda etti.

Tek başına bir sosyal dernek gibi göçmenlik koşullarında yanına uğrayan herkesin derdine derman olmak isteyen sevgili Rüstem’i, kelimelerle anlatmak oldukça zor.

Rüstem Dev-Genç’li bir çevirmendi. Elinde sigarası, dost sohbetinden hiç mi hiç uzak durmayanların unutulmaz yoldaşydı.”



“PARİS’İN EN GÜZEL ABİSİ” DE GİTTİ

10 Şubat 2015 tarihli Birgün gazetesi Rüstem’in aramızdan ayrılışını, “ ‘Paris’in en güzel abisi’ yaşamını yitirdi” başlığı altında şöyle duyurdu :

“Paris’te yaşayan Türkiyeli devrimcilerin önde gelen isimlerinden ve 12 Eylül sürgünlerinin zor gün dostu Rüstem Gücüyener, 61 yaşında önceki gün yaşamını yitirdi.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencisiyken 70’li yılların ortasında Fransa’ya giden Rüstem Gücüyener, 2013’te vefat eden eşi Françoise Rastoix (Fanfan) ile birlikte 1982’de Paris’te ‘Librairie Özgül Kitabevi’ni açmış ve kapanana kadar burası Paris’teki devrimcilerin ve göçmenlerin buluşma yeri olmuştu.

Özgün kişiliği, dayanışmacı ve enternasyonalist bir anlayışla hep mücadele içinde olan Gücüyener, 1980 yılında Fransa’da oturma ve çalışma izni olmayan işçiler için 35 gün açlık grevi yapmıştı.

Türkiyeli ve diğer göçmenlerin çeviri işlemlerini yapan Rüstem Gücüyener ve Françoise Rastoix, yıllar boyunca yurttaşlarının Türkçe kitap ve dergi ihtiyacını karşıladı. Dönemin zorluklarını yaratıcı çözümlerle aşarak günlük gazeteleri getiren Özgül Kitabevi, Türkçe Paris Rehberi ve kitaplar da yayınladı.

Eşinin vefatından sonra giderek sağlığını yitiren Gücüyener, son zamanlarda yemeden içmeden de kesilmişti. Karaciğer hastası olan ve rahatsızlanması üzerine hastaneye kaldırılan ‘Rüstem Abi’ kurtarılamadı...

Paris’deki dostları tarafından Türk Mahallesi Strasbourg-Saint-Denis’de, zamanında Özgül Kitabevi’nin karşısında bulunan Kibele Restaurant’da yapılan kalabalık bir taziye ile uğurlandı.

Gücüyener’in cenazesi Perşembe (yarın) günü öğle saatlerinde uçakla İzmir’e getirilecek. Bergama Yeni Cami’de yapılacak cenaze töreninin ardından çok sevdiği ve ülkesine dönüşünde yerleşmek üzere arsa aldığı Dikili’nin Esentepe köyü mezarlığında toprağa verilecek.”

Paris’te oturduğu ilçenin resmi vefat kağıdında Rüstem’in 6 Şubat 2015’te aramızdan ayrıldığı yazılı, aynen aktarıyorum :

“- Rustem GUCUYENER (Rustem Bayar GUCUYENER) décédé le 6 février 2015 à l’âge de 60 ans (né) le 2 mai 1954. Acte numéro 483”.

Burada Rüstem’in ikinci adının Bayar olduğunu öğreniyoruz. 1954’te, 14 Mayıs 1950 seçimlerini olağanüstü bir farkla kazanarak CHP’den iktidarı alan Demokrat Parti’nin ve dönemin

cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Ege Bölgesindeki etkisi, çekiciliğinin hâlâ geçerli olması ve bunun yarattığı umutlar bilinince bu anlaşılıyor. Ama Rüstem'in bu ismi hiç mi hiç kullanmadığını da geçerken ekleyelim. Rüstem bu.

EK BİR : KİTABEVİ (LA MAISON DES LIVRES) : BİR KİTABEVİNİN 24 SAATI



Françoise'in ve Rüstem'in yeğeni Sébastien Rastoix'nın arkadaşı William Denayre ile gerçekleştirdiği "Kitabevi" (La Maison des Livres) isimli kısa belgesel filmi kaçırmayın. Kitabevi'nin 24 saatini en iyi biçimde aktarıyor. İşte künyesi ve Fransızca tanıtım metni :

Kitabevi (La Maison des Livres)

Sébastien Rastoix, William Denayre

2009 - 22 min - DV Cam - Couleur - France

Suite aux affrontements violents et à l'instabilité politique en Turquie, Rüstem a émigré en France.

Avec Françoise, il ouvre une librairie turque au cœur du 10e arrondissement de Paris, où vit sa communauté. Lieu d'échange et d'entraide, la librairie ÖZGÜL se détourne de sa fonction

commerciale pour devenir le point d’ancrage des “déracinés” du quartier.

Mal du pays, militantisme ou solitude : chacun a une bonne raison de passer chez Françoise et Rüstem.

Quand Nicolas Sarkozy choisit le quartier pour y installer son QG de campagne en 2007 (cumhurbaşkanlığı seçim kampanyası), la population change déjà de visage. Les habitudes changent dans le quartier, qui n’est plus si populaire... Et, à la librairie, où Françoise et Rüstem prennent le pouls de la ville, les liens peu à peu se distendent.

Auteur-Réalisateur : Sébastien Rastoix, William Denayre

Montage : William Denayre, Sébastien Rastoix

Producteur délégué : Docker Films

Distributeur : Docker Films

Docker Films

<http://www.dockerfilms.com>

Disponible au Club du doc

EK İKİ : LES GENS D'İCİ - Documentaire

Les Gens d'ici - Documentaire en intégralité - 55 minutes - VF - HD
©Albalena / Chelmi Production 2011

Synopsis : Michel, Jeannine, Fanfan (Françoise Rastoix), Rüstem, Eliane ont chacun un petit commerce dans Paris et un attachement viscéral à leur quartier ainsi qu'à ses habitants, une relation presque amoureuse à leur métier. Salon de coiffure, mercerie, restaurant, librairie : ces petits commerces, pas "rentables" à proprement parler, génèrent de la vie, sont des espaces de conseil et de discussion.

Ces observateurs privilégiés des transformations sociales et architecturales de leurs quartiers, incarnent aujourd'hui un Paris en voie de disparition.

Réalisation : Sébastien Rastoix et William Denayre

Musique : Alexandre Bellando

Mixage : Frédéric Maronnie

Pour commander le DVD :

<http://www.filmsdocumentaires.com/fil...>

Un article sur le film dans la revue XXI :

<http://www.revue21.fr/Le-reel-en-ving...>

Diffusions : Télésomme ; Festival Point Doc 2012 ; FIFE 2011

Contact : chelmiprod@gmail.com ©Albalena / Chelmi
Production 2011

EK ÜÇ : ÖZGÜL KİTABEVİNE İLİŞKİN TANITICI BİR YAZI : “Une librairie turque à Paris: Özgül kitabevi

Il faut se promener dans un des quartiers les plus hétéroclites de Paris; entre coiffeurs africains, épiciers chinois et café-théâtres bobos; pour apercevoir au 15 rue de l’Echiquier, à côté d’un vendeur de börek, la librairie turque, Özgül kitabevi.

Crée en 1982, cette première librairie turque en France de la taille d’un timbre poste, enferme une collection considérable de littérature turque, revues importées de Turquie, méthodes de langue et livres spécialisés.

Tout d’abord point de ralliement de la communauté turque et kurde de Paris grâce à son interminable catalogue de références en turc, de nombreux français visitent maintenant cette librairie turque, à la recherche de romans turcs traduit en français, de livres généraux traitant de la Turquie, de dictionnaires et autres méthodes pour apprendre le Turc ... sans oublier les affiches, cartes postales et CD.

Vous pouvez consulter leur catalogue en ligne, sur leur site internet, les appeler pour confirmer la disponibilité de l’ouvrage avant de vous déplacer ... et si vous ne trouvez pas le livre que vous cherchez désespérément, on vous le commande!

Les prix sont également raisonnables si l’on tient compte qu’ils sont souvent importés et introuvables nulle par ailleurs!

Librairie ÖZGÜL – 15, rue de l’ECHIQUIER 75010 PARIS – Tel. Fax :
01 42 46 56 01

Ouvert du Lundi au Samedi de 11h à 19h30.”

KAYNAKÇA

Selçuk Demirel : Graffiches-Grafiş 1974-1994, büyük boyutta (32x24x1 cm), renkli ve siyah beyaz, afiş, kitap kapağı, logo, kolaj, davetiye, kart, resim, desen, karikatür ve harikatürlerle, Editions Librairie Özgül Kitabevi, Paris, 1994.

Altan Gökalp (editör, derleyen) : La Turquie en Transition, Maisonneuve Larose Yayınevi, Paris, 1986.

Rüstem Gücüyener ile Françoise Rastoix : Paris Rehberi-Guide de Paris, türkçe fransızca, Editions Librairie Özgül Kitabevi, Paris, 1993.

Engin Günay: “Kalakum Yazıtları”, blog.

M. Şehmus Güzel : Kitap Sevgisi dizisi, Allo Polis !, ekitap.ayorum.com, bu ve sitede sunduğumuz diğer ekitaplarımız gibi şu ekitaplarımız da ücretsizdir.

: Kitaplar Kitabı, ekitap.ayorum.com,

: YÖK Dosyası, ekitap.ayorum.com,

: Gurbette Kalanlar(ımız), ekitap.ayorum.com,

: “Fransoise Rastoix”, 16 Mayıs 2014, ayorum.com,

: “Gurbetten”, ayorum.com sitesinde, 11 Aralık 2014.

İmzasız : Cenaze Töreni Duyurusu : Aydınlık, 10 şubat 2015, sayfa 21.

İmzasız : “Une librairie turque à Paris: Özgül Kitabevi”, internette.

Hasan Kudar : Un Troyen à Paris, Mehmet Konuk'un türkçeden fransızcaya çevirisiyle, Editions Librairie Özgül Kitabevi, Paris, 2006. Türkçesi de okunabilir.

Ali Azad Kuşanaç : “Şiire Yolculuk : Düne Dair Özgül Kitabevi, Françoise Rastoix ve Rüstem Gücüyener”, Radio Anadolu, video, 10 Şubat 2010, 1 saat 37 dakika.

Sébastien Rastoix, William Denayre: Kitabevi (La Maison des Livres), 2009, belgesel, 22 dakika, Paris.

Sébastien Rastoix, William Denayre: Les Gens d'İci, 2011, belgesel, 55 dakika, Paris.

Sebastien Rastoix'nın Jean-Battiste Couton ile yazdığı ve 2014'te William Denayre ile çekmeye başladığı dizi : 1871 La Serie – teaser du pilote veya 1871 La série - Épisode Prépilote, 5 dakika 23 saniye, Paris, internetten izlenebilir.

Mustafa Olpak : Kenya-Crete-İstanbul, Biographie d'une Famille d'Esclaves, Mehmet Konuk'un türkçeden fransızcaya çevirisiyle, Editions Librairie Özgül Kitabevi, Paris, 2006. Türkçesi de okunabilir.

Tansu Sarıtaylı: “Paris'teki yorgun demokrat Rüstem Gücüyener hayata veda etti”, video, Hodri Meydan sitesinde, 4 dakika 12 saniye, 6 Şubat 2023.

M. ŞEHMUS GÜZEL

KİTAPÇI RÜSTEM, Paris



ekitap.ayorum.com